

DORIN TUDORAN
DE BUNĂVOIE, AUTOBIOGRAFIA MEA

*Dedic această ediție celor care au făcut posibilă ediția princeps –
Ion Caraion și Victor Frunză.*

Dorin Tudoran

Pe coperta I

Dorin Tudoran (1990, New York, înainte de lansarea revistei
Meridian.

Foto: Claudio Marinesco)

Pe coperta a IV-a

Nazar Bilyk, „Rain”. Copyright @ Nazar Bilyk’s website

© Editura Amphion

Bacău, România, 2020

DORIN TUDORAN

DE BUNĂVOIE, AUTOBIOGRAFIA MEA

Cuvânt înainte de Dorin Tudoran

Postfață de Florin Daniel Dincă

Editura Amphion

Bacău, 2020

Coperta: Vasea Bărboiu

Lector de carte: Florin Daniel Dincă

Tehnoredactor: Dincă Simona

Corectură: Dincă Florentina

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TUDORAN, DORIN

De bunăvoie, autobiografia mea / Dorin Tudoran; pref.
de Dorin Tudoran; postf. de Florin Daniel Dincă. - Ed. a 2-a,
rev. și adăug. - Bacău: Editura Amphion, 2020

ISBN 978-973-1919-75-1

I. Dincă, Florin Daniel (postf.)

821.I35.I

CUVÂNT ÎNAINTE

Sticla. Apa. Malul. Oamenii

Wikipedia oferă o scurtă prezentare a „mesajului în sticlă”. Iată câteva din informațiile care ni se oferă:

„Mesajul în sticlă este o formă de comunicare care constă în punerea în valurile mării a unei sticle (bine etanșată cu dop, pentru a nu pătrunde apa în ea, ca să poată pluti) în care este pusă o hârtie pe care este scris un mesaj. Pentru mesaj este indicată utilizarea unor culori care să reziste ani de zile la efectul de decolorare al razelor de soare. [...] De remarcat că timpul scurs până când cineva va găsi mesajul poate atinge 10-20 de ani, sau mai mult. De aceea se poate spune despre acest mesaj că este pus într-o capsulă a timpului. Există posibilitatea ca mesajul să nu fie găsit niciodată. [...] Această formă de comunicare este folosită de naufragiați, de persoanele izolate pe insule, sau pentru a face noi cunoștințe. Plutirea acestor sticle este o metodă științifică de studiu a curenților maritimi. Conform BBC, în 2011, în Rusia (Kaliningrad), un băiat de 13 ani a găsit o sticlă cu o scrisoare lansată din Germania Federală, cu 24 de ani în urmă, de Frank Uesbeck, care la momentul lansării sticlei avea 5 ani. «Dacă găsești această scrisoare, te rog să-mi răspunzi și eu îți voi răspunde». Expeditorul și-a dat adresa poștală în mesaj. În momentul lansării, libertățile cetățenești precum libertatea de exprimare și libertatea de comunicare dintre persoanele din Rusia și Germania erau imposibile din cauza Războiului Rece (1947-1989).”

Vehicul de comunicare oarecum rudimentar, Wikipedia nu oferă întotdeauna toate detaliile necesare. Dacă pomenește despre sticlă și apă, uită să vorbească despre mal și oameni. Iată mai jos câteva amănunte despre un anume mal și câțiva oameni, culegători de mesaje în sticlă. În 1984, după ce devenisem un scriitor interzis, ba și ostatec politic în propria țară, am lansat în apele mării o sticlă. Mesajul pe care îl conținea era o dactilogramă intitulată *De bunăvoie, autobiografia mea*.

Ajunsă la mal, grație unor „*curenți maritimi favorabili*” (Nicolae Manolescu, Mihai Horia Botez, Géza Szöcs, Dana Dumitriu, Vlad Georgescu, Mihnea Berindei, Lia Covino, Paul Goma și Marie-France Ionesco), poeziile cuprinse de acea dactilogramă au fost comentate de Virgil Ierunca și citite de Alain Paruit într-un ciclu de emisiuni al Europei libere.

O copie a dactilogramei a bătut la ușa lui Ion Caraion, aflat deja în Elveția, la Lausanne. După ce a citit dactilograma, Ion cel Bun i-a trimis o copie lui Victor Frunză, exilat în Danemarca, unde pusese pe picioare propria-i editură – NORD.

Ajuns în Statele Unite în august 1985, primeam de la Ion Caraion mai multe scrisori. Într-una dintre ele îmi cerea să-i trimit o introducere, un cuvânt înainte, niște rânduri care să prefățeze volumul care avea să apară la NORD.

La 4 septembrie 1985, Ion Caraion îmi scria: „*Îmi place titlul volumului tău de poeme, îți închipui că n-am să mă amestec în text (n-am făcut-o niciodată și nu mi-a convenit ca altcineva să intervină în paginile mele), însă dacă va fi cazul de ceva care să avantajeze reușita inițiativei, atunci o să te previn. Simplu și clar. Însoțește-l de un text în proză, nu mai mult de 10 pagini, în care să povestești cum ți-au fost ultimele săptămâni acolo și plecarea. <Povestirea> aceasta n-o mai încredințezi nimănui spre difuzare, păstrează-o doar pentru carte și scrie-o în așa fel încât să te satisfacă, să rămână ca o mărturisire la mijlocul vieții tale. De îndată ce le primesc, versuri și mărturisire, mă ocup în continuare.*”

I-am trimis un fel de minijurnal intitulat *Mai mult ca perfectul singurătății*. Cartea avea să apară în 1986. Un foarte apropiat prieten al lui Caraion – Ion Solacolu, editorul excelentei reviste *Dialog*, scoasă în Germania – mă asigură că, înainte de a părăsi această lume, Ion cel Bun apucase să țină în mână volumul apărut prin truda lui și a lui Victor Frunză.

După ce primea „*povestirea*” mea, la 20 noiembrie 1985, Ion Caraion îmi scria: „*Te rog să înțelegi că nu am abandonat proiectul, dar el va suferi o deplasare în timp și o să ceară altă strategie, pentru ca <auto-biografia> ta să vadă lumina tiparului. Nu voi precupeți nici un efort, ca să ne vedem visul cu ochii, numai să nu-i închid*

înaintea ajungerii la liman – acești ochi obosiți de privit la abjecții necurmate.”

Revenea la 30 noiembrie printr-o scrisoare din care citez: „<Prefața> viitorului tău volum de poeme e un document serios, foarte bine scris și emoționant. Am citit cu dureroasă atenție și încântare mărturisirea ta, în care n-am ce interveni, fiindcă nu e cazul. De-altminteri n-am făcut-o niciodată, decât în propriile-mi versuri și demersuri literare. Vin să întăresc făgăduiala de la început că mă voi strădui din răzputeri să-ți văd apărută cartea, chiar dacă lucrurile nu se vor petrece cu viteza ce o dorește sufletul nostru.”

După încetarea războiului – ba rece, ba foarte fierbinte – dintre autoritățile române și „obiectivul Tudorache” (aka Dorin Tudoran), în 1999, Editura Fundației Culturale Române publica un volum bilingv intitulat *Viitorul Facultativ – Poezii alese / Optional Future – Selected Poems*. Volumul cuprindea 63 de poezii din cele 112 aflate în *De bunăvoie, autobiografia mea*.

Era o inițiativă Augustin Buzura – Carmen Firan inclusă în programul *Romanian Gateways* desfășurat în Washington D.C. Prefața era semnată de Ion Bogdan Lefter, iar traducerea poemelor din română în engleză îi aparținea lui Marcel Corniș-Pop. O bună mișcare PR pentru Fundația Culturală Română – cu propria-mi complicitate lirică, deveneam un pod între București și Washington. E timpul să zâmbesc.

În prima zi a lui martie 2020, primeam un mesaj din Bacău de la dl prof. univ. dr. Vasile Spiridon, care mă întreba dacă sunt de acord să-i dea adresa mea de e-mail unuia dintre doctoranzii săi, „care este pe punctul de a finaliza o teză cu titlul Dorin Tudoran – de la cenzură și autocenzură la pamflet”, doctorand care ar avea „nevoie de lămuriri necesare în redactarea lucrării”.

Așa am ajuns să corespondez cu dl Florin Daniel Dincă.

Nu știu cât de mult îl vor fi ajutat pe doctorandul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava lămuririle oferite de mine în legătură cu un episod sau altul al unei biografii sever fracturate.

Știu însă că nu-mi pot stăpâni mirarea că mesajul din sticla aruncată de mine în apa mării în urmă cu 34 de ani a trezit interesul editorial al doctorandului cu pricina și al tatălui său, dl Ștefan

Dincescu – poet și gramatician de elită, ziditorul editurii Amphion din Bacău.

Am folosit o bună parte a lucidității de care mai sunt capabil pentru a-i descuraja pe domnii Dincescu și Dincă de a relansa la apă *De bunăvoie, autobiografia mea*. Se vede treaba însă că atât biografiile autorilor, cât și cărțile au o independență de zbor și de navigație mai mare decât ne închipuim deseori.

Ediția Caraion-Frunză cuprinde numeroase erori de tipar. Ele se datorează traseului contorsionat al dactilogramei, călătorie care a dus la deteriorarea calității unora din paginile expediate din România. Imposibilitatea autorului de a corecta șpalturile înainte de tipărirea cărții a ușurat și ea apariția erorilor de tipar. Editorii ediției de acum și autorul cărții au curățat paginile de erorile respective.

Față de ediția Caraion-Frunză, prezenta ediție cuprinde un ciclu final de șaisprezece poeme – *Death by Invitation Only* – selectate din sporadicele pagini de poezie scrise după plecarea din România, poezii ce nu au apărut în niciun volum publicat de autor după 1990. Prezența acestui ciclu vrea să sugereze un arc peste timp, finalul unei călătorii nedorite, dar care s-a dovedit de neocolit.

Dacă acel „*De bunăvoie*” din titlul cărții rămâne invocarea ironic-amară a finalului cinic-mincinos („*Declar cele de mai sus de bunăvoie și nesilit de nimeni*”) sub care erai obligat să semnezi declarațiile smulse într-un birou din subsolul Procuraturii din Calea Rahovei, astăzi mulțumesc – cu adevărat de bunăvoie și nesilit de nimeni – celor care au pus la cale această aventură editorială.

Ce nu pot face este să îi asigur că aventura lor editorială nu este de-a dreptul donquijotească – sticla va continua să rătăcească, apa mării a devenit apa oceanului, malul nu mai arată la fel ca altădată, oamenii au azi alte preocupări decât să citească mesaje purtate de o sticlă.

Cât privește viitorul literar al celui ce semnează mai jos, el s-a dovedit – așa cum intuise și declarase în 1985 – unul facultativ. Mai mult decât probabil, așa va și continua să fie.

Dorin Tudoran

Aprilie 2020

Mai mult ca perfectul singurătății

... Nu eram pentru prima oară în acest cimitir. Întotdeauna plecam de aici liniștit, ca un vin bine așezat, împăcat cu el însuși, cu sicriul său de sticlă.

... Sticlea totul – cruci, lespezi, flacăra lumânării. Frigul trosnea. Încercam să-mi alung din minte pereții casei noastre, pe care din când în când rânjeau fire de gheață, deși burdușisem ferestrele cu perne, rulouri, lipisem leucoplast de jur-împrejurul ramelor de lemn și acoperisem totul cu folie de plastic.

... Folia de plastic înlemnise pe cruce. Vântul o făcea să scârțâie. Fotografia tatei apărea voalată de sub plasticul lăptos. Câteva clipe mai devreme, aprinsesem o lumânare la mormântul Cardinalului. Portretul încrustat în roca albă l-am șters cu mânușa și de sub zăpada viscolită profilul apăruse cum îl știam, cum încercasem să-l ghicesc, cu ani în urmă, ascultându-i vocea redată de *Europa Liberă* de pe o casetă, așa zice, istorică. Fire văzute și nevăzute legaseră drama unei părți a familiei mele de tragedia demnă a Cardinalului și a bisericii sale. Acum, la o azvârlitură de băț unul de celălalt, păstorul carismatic și unul din mieii turmei sale greu încercate se odihnesc. Pe vremea adolescenței mele contradictorii, legenda cu numele Iuliu Hossu provocase în mine un anume sentiment de mândrie, pe care doar timpul și întâmplările sale aveau să mi-l explice: *eram un catolic*.

... Se apropia ora. Îndreptându-se spre capelă, cu o blândețe de dinafara mea, privirea mângâia (a câta oară?) numele acelea de oameni (Ruth, Rudolf, Jules, Giulio) și de locuri (Viena, Saarbrücken, Poitiers, Metz, Livorno).

... Mortul de azi era unul important. Ca în astfel de ocazii, cei aflați în jurul său erau de toate felurile: suflete mari, canalii, mediocri convulsivi. Pentru mulți dintre ei, eram al doilea mort al zilei: sărisem (de mult și mult peste) gardul de siguranță ce separă (și apără fragil!) țarcul supraviețuirii noastre de rostirea sentinței scrise pe frunțile noastre. Unul din cei prezenți chiar spusese, cu puțină vreme în urmă: „*E terminat. E un om mort!*”

... Îmi amintesc foarte bine. Vorbea cinevașilea ca din Eminescu („*Nu slăvindu-te pe tine... lustruindu-se pe el*”). Un cuvânt a declanșat totul:

Da!

Aveam să scap cu viață.

Aveam să plec.

Aveam să nu mor acasă, ci printre străini.

Ce nu-mi putusem explica ani și ani (insistența cu care alegeam de pe cruci și lespezi tocmai numele străine și atenția blândă ce le-o acordam de fiecare dată!) își crăpa acum coaja de nepătruns atâta vreme.

Am început să plâng cu sughițuri. Din ce în ce mai apăsător. Cei din jur vor fi bănuiră că-l boceam pe mort. Cer iertare că i-am „*mințit*”.

Apoi totul a încetat. Nu mai simțeam frigul. De simțit, simțeam doar o stranie nevoie de a zâmbi. Am făcut-o fără teamă. Cei din jur nu mai existau pentru mine: nici mortul de acum, nici viitorii.

Am scăpat cu viață.

Am plecat.

Voi muri nu acasă.

Înainte de toate acestea...

La 7 aprilie 1984 (după amenințări cu moartea, cu expulzarea; după refuzul, prelungit ani și ani, de a accepta oferta să părăsesc țara; după epuizarea tuturor căilor oneste de a supraviețui și de a asigura o minimă siguranță alor mei) am cerut emigrarea. Timp de aproape un an, nimeni din cei autorizați s-o facă n-a avut curajul să informeze pe cel ce decide totul. Frica imensă de reacția necontrolată a *Înțeleptului Cărmaci* îi paralizase. Bănuisem că așa va fi! Teama lor nu era de ce se va întâmpla cu mine (abia așteptau să se întâmple!), ci cu ei! Știau bine, *Ceahlăul gândirii* s-ar fi putut prăbuși peste ei într-o clipă de furie. Mi-am dat un termen și l-am respectat: *când se va rotunji anul!* Și când cercul a fost aproape gata, am intrat în ceea ce se poate numi ultima linie dreaptă a cursei mele solitare împotriva unei solidarități a monstruosului.

Nebunia *lui* și a *lor* fiind una cu forme atipice de manifestare (la același impuls, reacțiile sunt contradictorii, violent neașteptate!)

am aşternut pe hârtie un fel de rezumat al acelor ultime zile. Să fie. Să rămână, dacă ei...; până când eu... L-am scos, parţial, din ţară, în pofida barajelor concentrice în care eram zidit de viu. Îl am în faţă şi culeg din el:

4 martie 1985. Trimit scrisori, având aproape acelaşi conţinut, Ministrului de Interne, Şefului Serviciului Paşapoarte Bucureşti, Preşedintelui Uniunii Scriitorilor. Le aduc la cunoştinţă că, de nu voi primi paşapoartele până la 7 aprilie (când se va împlini anul de la depunerea cererilor de emigrare) voi începe o grevă a foamei în apartamentul meu şi voi afişa pe cele două balcoane următoarele: *Dorin Tudoran – scriitor interzis, Dorin Tudoran – ostatic politic, Greva foamei, Paşapoarte, Jos terorismul politic!*

25 martie. Convocat la Comitetul Municipal Bucureşti al PCR. În faţa Preşedintelui Uniunii Scriitorilor şi a câtorva activişti de partid, Secretarul cu Propaganda al Comitetului respectiv îmi propune patru locuri de muncă (redactor la *Contemporanul* sau redactor la una din trei edituri bucureştene nominalizate), cu condiţia de a renunţa la cererea de emigrare. Refuzul e considerat ca „o poziţie duşmănoasă, mai duşmănoasă decât cea în care v-aţi aflat până acum”. „Respingând, încă o dată, mâna întinsă de noi...”

Poziţia mea, mi se spune, va fi transmisă mai sus; ceea ce s-a şi întâmplat.

1 aprilie. Aceleaşi persoane (minus Preşedintele Uniunii Scriitorilor) vin la şcoala unde lucrează soţia mea. Politicos, uneori mieros, încearcă s-o convingă să mă... convingă a renunţa la cele menţionate în scrisoare şi la cererea de emigrare. Soţia mea află cu surprindere că „*Partidul, noi, conducerea, i-am întins, întotdeauna lui Dorin Tudoran o mână caldă; dar el a refuzat-o de fiecare dată*”.

Minciună mult mai groasă decât smântâna din piaţă!

2 aprilie. Sunt vizitat de sectorist (deci s-a terminat cu ciocolata; urmează bastonul!) şi administratorul blocului. Sub ce pretext! O „*reclamaţie*” a vecinilor mei, „*deranjaţi*” de vacarmul, de muzica dată la maximum, zi şi noapte, în apartamentul nostru.

Tulburarea ordinii publice!

Vreau să cunosc numele „*reclamanţilor*”, să-i întâlnesc în prezenţa sectoristului şi a comitetului de bloc. Mi se refuză! „Nu

putem așa ceva!”, șoptește sectoristul, cu ochii pe magnetofonul meu. Îmi cere să-i arăt apartamentul și, mai ales, cele două balcoane.

Ar vrea să vadă și să constate (cu urechea proprie!) puterea boxelor. E clar. Vor să vadă, mai exact, cum pot pătrunde în apartament, dacă încep greva foamei și afișez panourile pe balcoane. În același timp, verific (deși nu mai era nevoie!) că tot ce se vorbește în casa noastră e ascultat și imprimat: câteva zile mai înainte, cu titlu de probă, îi spusese unui oaspete că, de va fi nevoie, voi imprima o bandă cu textele scrise pe panouri și voi monta boxele magnetofonului (drept e, puternice la nevoie!) pe balconul ce da spre artera principală. Ușor amuzat, îi spun eu sectoristului de ce a venit, de fapt, și-i dau o copie a scrisorii către ministrul său. Joacă (misiunea i-o cere!) rolul nedumeritului și mă roagă să nu-i dau amănunte. Nu vrea să le audă, el a venit pentru altceva, cum mi-a spus. (Peste câteva săptămâni aveam să aflu, cu amănunte, că 24 de ore din 24, două mașini speciale de pompieri stau gata să intervină, pregătite să escaladeze peretele blocului până la mine, la etajul șase. Căngi speciale, pentru agățarea și distrugerea panourilor și boxelor, sunt „lustruite” permanent. Ridicolul e ieftin în România!)

4 aprilie. Invitat la Șeful Serviciului Pașapoarte București. Îmi pune în vedere să renunț, scris, la tot ce anunțasem și afirmasem în scrisoarea din 4 martie. Altfel... „Altfel?”, întreb sec. Altfel, mă dă pe mâna Procuraturii, ca și cum de el ținea tot bâlciul ăsta!

Pașapoartele? „Există o procedură care nu prevede termene. Trebuie să așteptați ca toată lumea, domnule Tudoran. Dacă va exista un răspuns pentru dumneavoastră, îl veți primi.”

8 aprilie. Ziua în care ei bănuiesc că voi începe greva. La 6,45 dimineața, același sectorist, zâmbitor, sună la ușă: îmi dă ordinul Procuraturii de a mă prezenta, *imediat*, în Calea Rahovei.

Sunt convocat în calitate de *acuzat*, dosar 1/III/1984, pentru *anchetă*. E vorba de două procese penale. Primul – „*tulburarea ordinii publice, huliganism, atingerea bunelor moravuri*”, dacă voi face greva foamei! Al doilea – „*parazitism social*”, deși Statutul Uniunii Scriitorilor (aprobat de *Dunărea Creației Românești*), pag. 13, capitolul II, articolul 11) spune clar că membrii Uniunii Scriitorilor sunt considerați *în câmpul muncii*, deci nu pot cădea, niciodată,

sub incidența legii ce mi se invocă. Și, oricum, am dovada scrisă (siglă pe buletinul de identitate; ca la canzeroși!) că după depunerea actelor de emigrare, m-am prezentat la Biroul Forțelor de Muncă al sectorului 6, înregistrându-mă ca „*disponibil*”. Nu am primit, însă, niciodată – deși am revenit în două rânduri! – nici un răspuns; nu mi s-a dat nici măcar un post de *muncitor necalificat*.

Cei doi procurori nici nu catadicsesc să ia în considerație argumentele mele. Pe perete, deasupra capului fiecăruia dintre ei, balanța – simbolul Justiției – de abia se zărește sub portretul uriaș al *Eroului Neobosit*. Ajuns acasă, decid să renunț la panouri, singurul pretext ce mă poate „*apropia*” de „*Atingerea bunelor moravuri... Tulburarea ordinii publice... Huliganism*”! A nu le da prilejul să se apropie de... legalitate.

15 aprilie. Ziua hotărâtă pentru începerea grevei. La 6,30 dimineața, același sectorist, mai puțin zâmbitor ca altă dată!, îmi aduce alt ordin al Procuraturii. Aici, mi se pune în vedere că voi fi trimis într-un proces penal, dacă, începând greva, o altă persoană, în afara mea și a celor din casă, va lua cunoștință de acțiunea mea... Apropo, pentru procesul de *parazitism social*, trebuie să aduc, pe 23 aprilie, un morman de documente. De fapt, strategia e, ca din ordinul Procuraturii, să bat orașul în sus și în jos, după hârtii inutile, spre a *fi văzut*, obosit, epuizat rapid și întors spre blidul cu mâncare.

Febra de peste noapte se întetește. Viroza se declanșează. Iau antibiotice. Nu e un debut de grevă prea promițător. Măcar iaurt și tot trebuie să înghit. Amân începerea grevei pentru câteva zile.

17 aprilie. Moment antologic: primesc din partea Oficiului poștal 76 București o scrisoare prin care sunt anunțat că nu am primit încă recipisele de confirmare a scrisorilor mele din 4 martie, întrucât nici Serviciul Pașapoarte, nici Ministerul de Interne nu au intrat în posesia scrisorilor – acestea s-au pierdut. Ca urmare, sunt invitat să prezint, în scris, pretențiile mele de despăgubire?!? Cum se vede, ridicolul dă în foc. Așa e când prea multe Direcții ale Securității se ocupă de același om – își dau unii altora peste mâini, peste microfoane, peste... Oricum, eu am fost chemat și amenințat,

deci, pe baza unor texte ce n-au ajuns. De ce sunt, atunci, așa furioși destinatarii?

25 aprilie. Prima zi a grevei. La 10 dimineața sun Consulatul S.U.A. Convorbirea – cum altfel? – e întreruptă de Securitate după câteva cuvinte și telefonul „moare”. Ies, spre a merge cu fetița la dentist. Profit de ocazie și sun, de la un telefon public, Consulatul american. Întreb dacă pot veni și funcționara română – în grija căreia se află dosarul meu de imigrare – îmi fixează întâlnirea peste un sfert de oră. La poartă, prezint ofițerului de Miliție documentele necesare. Sunt rugat să aștept. Revine și-mi spune: „*Trebuie să aveți o discuție cu cineva.*” Mai aflu că funcționara cu care vorbisem „*nu se află, momentan, în Consulat și nici nu știe nimic despre venirea dumneavoastră!*”? Suntem invitați să luăm loc pe o bancă, într-un scuar de lângă Consulat. Sosește o mașină. Doi încruntați coboară, ne privesc din toate părțile și pleacă val-vârtej. După o vreme, sosește un echipaj de Miliție. Un colonel, care uită să se prezinte, ne suie în mașină. Suntem depuși la sediul Secției I Miliție București, Bulevardul Ana Ipătescu 22. Pe fereastră se poate zări ușor fostul sediu al revistelor *România literară*, *Luceafărul*, *Viața Românească*. Dar primul lucru care ni se pune în vedere este că nu avem voie să ne apropiem de fereastră și de telefon. Suntem păziți de doi subofițeri, care, jenați, se uită prin seifuri, prin hârtii, pe pereți. Mi se cer mai multe rânduri de declarații privind „*cele întâmplare azi dimineață în fața Consulatului american*”. Cele trei declarații ale mele spun exact ce s-a întâmplat: *nimic*. Peste o vreme, mi se cere să adaog, la declarațiile date, anul de când nu mai lucrez la *Luceafărul*. Refuz, răspunzând că nu văd legătura între una și cealaltă. Deși nu aveam nici o îndoială, înțeleg că e o înscenare a Securității. Important ar fi să ghicesc cât de serioasă este situația. Din du-te-vino-ul ofițerilor, din privirile lor înțepenite, din semne și altele, pricep că „*e groasă*”. (Aflu, peste nu multe zile, că, pentru orice eventualitate, Securitatea a împlântat cuțitul până în prăsele: timpul în care am fost sub arest la Miliție a folosit la a fi judecat – *sub procedură de urgență* – și condamnat.

Reclamantul? *Direcția Contrarevoluție a Departamentului Securității Statului din Ministerul de Interne.*)

La ora 3 după-amiază, e chemată soția mea spre a lua copilul acasă. Eu? Eu rămân, reținut fiind „*pentru scandal*”! E tot ce i se poate spune, politicos de altfel, soției mele. Bunele maniere, însă, n-au darul s-o liniștească. Nici jena, evidentă, a Comandantului. La ora nouă și jumătate seara, mi se dă să semnez un document.

Un *Avertisment*, prin care se spune că adus fiind la Secția 1 Miliție București, pentru cele comise în fața Consulatului S.U.A. în dimineața zilei respective, mi s-a dat un *avertisment* serios, iar eu, sub semnătură, „*mă oblig să nu mai comit niciodată asemenea fapte*”. Dar ce-am comis? Simplu: aș fi manifestat, împreună cu fiica mea, Alexandra, în vârstă de 8 ani, în fața Consulatului S.U.A.

Am fi proferat amândoi injurii la adresa șefului statului român, am fi cerut imediata lui demitere, judecarea și condamnarea lui. Am fi insultat conducerea supremă a statului și am fi instigat la răsturnarea regimului. Doar atât! Râd: nu degeaba mă aflu pe Bd. Ana Ipătescu – vasăzică, am în fiica mea o demnă urmașă a „*bulevardului*”. Refuz, categoric, să semnez.

Mi se spune, însă, că există martori și declarațiile lor *de mână*. Oamenii tocmai treceau pe acolo, ne-au văzut, s-au scandalizat și au sesizat *Direcția Contrarevoluție* a... Întreb: cine sunt martorii? Numele lor, vă rog; unde lucrează? Adresa de acasă și cea a locurilor de muncă? Bineînțeles – „*Nu aveți dreptul să știți toate acestea. Nu încercați nici după ce plecați de aici: dacă plecați. Nu veți afla niciodată. Credeți-mă!*” E pentru prima oară când îi cred. Altfel, ofițerii de Miliție s-au purtat corect cu noi. Sunt și ei – se simte! – sastisiți să tot „*preia*”, să-și asume murdăriile săvârșite de colegii de la Securitate. Sunt eliberat la ora 10 noaptea.

26 aprilie. Din nou la Procuratură. Sunt „*amânat*” pentru 29 ale lunii. Deși flancat de agenții care nu se mai despart de mine, intru într-o cabină telefonică. Sun Consulatul american. Funcționara română, care m-a așteptat, zadarnic, cu o zi înainte, mă întreabă ce s-a întâmplat. Îi spun. Stupoare.

În continuare vorbesc cu Vice-consulul american.

Aceeași reacție: stupoare!

27 aprilie. Escortat de *bodyguarzii* mei, ajung la Uniunea Scriitorilor. Îi spun președintelui, ceea ce știa deja de la Securitate:

că am început greva foamei și că am fost arestat și reținut împreună cu fiica mea.

29 aprilie. Încă o dată la Procuratură. Mi se cere o declarație scrisă despre cele întâmplate în zilele de 25, 26 și 27 aprilie.

Să declar, scris, mi se spune, ce intenționez să fac spre a-mi obține respectarea dreptului de a emigra. Firește, scriu ce s-a întâmplat în zilele cu pricina, refuz însă, ferm, să dau informații privind intențiile mele. Menționez – cum e și firesc – că nici una din acțiunile mele trecute sau viitoare n-au atins și nu vor leza *interesele națiunii, poporului român*; ceea ce e altceva decât interesele familiei Ceaușescu, pe care nu mă angajez, în nici un fel – nici scris, nici oral – să le menajez. Furia nu e mică! Se află, săracii!, între ciocan și nicovală. Ciocanul nu e cumsecade; nicovala încăpățânată și ea. Sunt amenințat, și mai apăsător, cu detalii: pușcăria; nu mai plec niciodată, nici la Brăila; nu mai ies om din pușcărie etc.

Dar nimeni nu-mi arată legea și paragraful care spun: „*Greva foamei constituie o infracțiune penală.*”

Și doar asta mă interesează!

15 mai. Comunicat de presă al agenției France-Presse.

Autoritățile românești din București acceptă, în sfârșit, să recunoască faptul că mă aflu în greva foamei. Dar, comunică ele jurnaliștilor străini acreditați în România, sunt în afara oricărui pericol, fiind sub permanentul control al medicului Alexandru Xenovici – prieten de familie. Evident, nu cunosc nici un om cu asemenea nume! Și nici un medic nu mi-a trecut pragul casei spre a constata starea în care mă aflu.

16 mai. Spre ziuă, scriu un protest adresat Consiliului de Conducere al Uniunii Scriitorilor, care se întrunește chiar în această dimineață. „*Băieții*” bănuiesc ceva: țăcănitul mașinii de scris le „*șoptește*” în căști. Găsesc posibilitatea de a sparge barajul mixt – Securitate, în civil, Miliție, în uniforme! – sar într-o mașină și nu pot fi împiedicat să intru în curtea Uniunii din Calea Victoriei 115.

Colegii pe care-i întâlnesc aici se uită „*diferențiat*” la mine. Mirarea îi unește însă! Schimb câteva cuvinte cu prieteni de altădată și de mâine, în timp ce doi reprezentanți ai Securității ajung în incintă înaintea mea. Nu mă pot împiedica – deși de abia mă țin

pe picioare! – să-i dau lui Dan Deșliu protestul. Deși Președintele Uniunii Scriitorilor avertizează că va întrerupe ședința dacă Dan Deșliu va citi „ce are în mână”, protestul e citit și nici un membru al Consiliului nu se scoală de pe scaun în semn că ar fi auzit ceva despre „întreruperea ședinței”. Iată ce le comunicam:

„Stimate colege,
Stimați colegi,

Nu mă adresez dvs. spre a protesta împotriva afirmației Ambasadei noastre din Bonn, după care în România nu există nici un cetățean – implicit, nici un scriitor – cu numele de Dorin Tudoran. Și nu o fac din simplul motiv că împotriva ridicolului nu se poate protesta.

Nu vă trimit aceste rânduri nici spre a vă împovăra cu date ținând de starea sănătății mele după atâtea săptămâni de grevă a foamei, făcută în semn de protest împotriva încălcării dreptului meu legitim la emigrare.

Nu o fac nici spre a protesta împotriva faptului că, în ziua de 25 aprilie a.c., am fost arestat, împreună cu fiica mea, în vârstă de opt ani, după ce m-am prezentat cu Buletinul de identitate ofițerului de Miliție aflat în ghereta din fața Consulatului Statelor Unite ale Americii, deși prezența mea acolo, în acea zi și la acea oră, era absolut legală, stabilită fiind telefonic cu funcționara română de la Consulat, funcționară în grija căreia se află dosarul de imigrare ce mi-a fost deschis în urmă cu un an.

Și nu vă scriu nici măcar pentru a vă informa despre cercetările în care mă aflu la organele de Procuratură, deși faptul că în fața unei asemenea instituții, articolul 11, capitolul 2, pagina 13 din Statutul votat de dvs. la Conferința națională din 1981 nu pare a avea valoare, v-ar putea interesa, și încă mult...

Motivul pentru care mă adresez azi dvs. este următorul: La 15 mai a.c., corespondentul Agenției France Presse a transmis din București un comunicat asupra situației mele, corespondență întemeiată – cum se menționa – pe informațiile primite din partea autorităților românești. Acestea din urmă acceptă, totuși, existența

în România a unui cetățean și scriitor cu numele Dorin Tudoran. Ba, mai mult, recunosc până și faptul că el se află în greva foamei la domiciliu. Dar, asigură aceste autorități, nu m-aș afla în nici un pericol, deoarece sunt sub supravegherea medicală a lui Alexandru Xenovici – medic și prieten de familie.

Vă iau drept martori ai protestului meu vehement împotriva acestui nou matrapazlâc al numitelor autorități. Căci nu cunosc nici o persoană cu numele Alexandru Xenovici, nici medic, nici de altă profesiune și, bineînțeles, nu am un asemenea prieten.

Totodată vă informez că în toate aceste săptămâni de când mă aflu în greva foamei nici un fel de medic nu mi-a trecut pragul casei în scopul de a lua act de starea sănătății mele.

Că autoritățile în a căror sarcini intră trimiterea unui medic în asemenea cazuri nu și-au făcut datoria, e una. Le privește și grăiește de la sine despre felul în care înțeleg ele să ilustreze mult trâmbițatul nostru „umanism socialist”. Altceva este, însă, faptul că aceleași autorități – sau altele! – dau agențiilor de presă, în scopul de a bagateliza ce nu poate fi bagatelizat, de a liniști opinia publică, informații mincinoase. E incalificabil și de netolerat, mai ales că nu o fac pentru prima oară în ceea ce privește, situația mea.

Este adevărat că mă aflu sub supraveghere, și încă sub una sufocantă. Dar ea nu este una medicală, afară doar de situația în care, fără cunoștința mea, Ministerul Sănătății e condus – de-o vreme – de tovarășul Tudor Postelnicu, iar Departamentul Securității Statului din cadrul Ministerului de Interne îl are în frunte, cumva, pe medicul Victor Ciobanu. Altfel, mă aflu sub stricta supraveghere a organelor de Securitate.

Fiecare din pașii pe care-i mai pot face în jurul casei îmi este însoțit, toți membrii familiei mele sunt escortați, semn al urmăririi permanente; casa și tot ce mișcă în ea – ascultate 24 de ore pe zi; cei ce mai au curajul să mă viziteze – însoțiți până la casele lor. N-am de unde ști dacă ofițerul căruia i s-a încredințat conducerea acestui veritabil comando se numește, cumva, Alexandru Xenovici și – ca profesiune de bază! – e medic. Oricum, prieten de familie nu-mi este, ci mi se introduce – împreună cu subalternii săi – în familie, în mod samavolnic, prin tehnica de ascultare ce i s-a pus la dispoziție

și prin efectivele de urmărire de care dispune, efective demne de supravegherea unui Al Capone. Ca medic nu poate fi decât genial acest ofițer, atâta vreme cât răspunde de starea sănătății mele, fără a avea nevoie de vreun consult al pacientului.

Vă mulțumesc pentru atenție și vă rog să luați notă de acest protest împotriva unei minciuni grosolane, deși nu e nici prima și, mai mult ca sigur, nici ultima din cele „dedicate” mie de autoritățile române.”

6 iunie. De câteva zile nu mă mai pot spăla pe dinți – gingiile îmi sângerează abundent, dinții mi se clatină. Tensiunea arterială... Am pierdut aproape 20 de kilograme în aceste 40 de zile de grevă. Ai mei sunt la limita neliniștii. Ridic telefonul: e mort! Fac un efort și cobor în stradă. Mă iau în primire „băieții”, dar mutrele lor sunt ceva mai destinse – aparatura sofisticată, ce scoate și șoapta din casa noastră, i-a lămurit. Știu ce voi face. Nu trebuie să fiu împiedicat. Intru în cabină. Formez numărul. Dau chiar de el la telefon și-i comunic lui Gian Marco-Venier, corespondentul ANSEL la București, că am întrerupt greva foamei. Când dau alte date, telefonul moare. Revin. Prind iar linia și adaog ce mai era de spus. Nimeni nu râsuflă ușurat, căci partida nu s-a încheiat!

După-amiază mi se trimite o mașină. Mă întâlnesc cu noul ministru adjunct al Culturii. Se arată rațional, decent, politicos. Repetă insistent regretul (personal?) „*de a se fi ajuns așa departe*”. Urmează propunerea: un loc de muncă foarte bun, retragerea cererii de emigrare. Dacă după un an nu sunt mulțumit de cum vor evolua lucrurile în ceea ce mă privește, depun o altă cerere de emigrare și plec imediat. Refuz. Argumentele? Prea multe. Sinteza lor: nu sunt imbecil! Știu ce le poate pielea! Bănuiesc că în spatele acestui om extrem de politicos se află altcineva și altceva. Au nevoie de timp. Și eu. Am, Dumnezeule!, 40 de ani. În loc de coaste port – și sunt susținut de! – gratiile unei închisori de aceeași vârstă cu mine. E timpul, totuși, să ne despărțim!

8 iunie. Sună telefonul. O voce politicoasă mă întreabă cum mă simt. E un ofițer de la Serviciul de Pașapoarte. Îmi transmite invitația Comandantului de a ne întâlni. Refuz. N-am ce discuta cu un om care...

10 iunie. Același ofițer de la Pașapoarte. Îmi repetă invitația și crede că, în urmă cu două zile, a uitat să-mi spună esențialul: sunt invitat de noul Comandant, cel pe care-l întâlnisem eu la 4 aprilie, colonelul Dorobanțu, a fost destituit. Accept invitația, deși în cazul Securității e greu de acceptat proverbul „*Omul sfințește locul*”. Nici măcar un sfânt autentic nu poate sfinți Infernul.

Noul Comandant e prudent. Extrem de politicos. Nu se angajează în promisiuni. Nu e, însă, nici o îndoială că s-a întâmplat ceva mult mai important decât demiterea vechiului Comandant. Rămâne să aștept câteva zile, *liniștit*, „*fără încălcarea legilor statului*”, un semn din partea sa. (Semnul va veni, ce-i drept, repede, adus în biroul noului Comandant de un personaj foarte interesant și nu doar prin funcția imensă pe care o are! În realitate, jucăm, politicoși!, *un joc de societate*: cei din fața mea știu că în chiar seara celui 10 iunie aflasem: „*Ceaușescu a fost obligat să zică Da! Va pleca inimaginabil de repede!*” Așa a și fost.)

24 iulie. Aeroportul Otopeni. Ne tremură totul: mâini, voci, picioare. Câteva rude și câțiva prieteni, care au riscat enorm neîntorcându-mi (ca atâția alții!) spatele nici o clipă în acest coșmar de ani și ani, sunt cu noi.

Femeia care plânge în brațele mele a împlinit 70 de ani. E bolnavă și n-a fost vreodată fericită. E singură. Cu plecarea mea intră într-un timp atroce al gramaticii suferinței. Unul contopind prezentul, trecutul și viitorul într-o singură secvență: *Mai Mult Ca Perfectul Singurătății!* Plâng, căci e ultima oară când o mai văd. Simt. Simte. Știe. E mama mea. Trecem dincolo de ei.

Ultimele gesturi, ultimele cuvinte. Și ultima negliobie: mi se reține o carte – colecția de cântece românești alcătuită de Kiriac. Smulg cartea din mâna ofițerului și, peste balustrada ce desparte de câteva clipe viața mea *de dinainte* și *ce a mai rămas*, pun cartea în mâna mamei mele. E cartea din care ea, sărmană profesoară de muzică – de *dexterități*, cum se spunea pe vremea școlii mele! – m-a învățat colinde, rugăciuni, marile imnuri ale românilor, romanțe. E cartea din care s-a născut o bună parte a sufletului meu.

Îmi jur, printre lacrimi, încă o dată, să nu uit nimic! Să n-o las pe Alexandra să-și piardă limba maternă. Va avea acest abecedar „de suflet și simțuri”!

Ofițerul strigă în continuare. Nu prea înțeleg bine ce.

Disting, însă, clar, la un moment dat: „Tovarășu’!”

„Domnule!”, îi răspund, „Domnule!”

Amuțește. S-a trezit!

Trecuți de ultimul control, ne prăbușim istoviți pe niște scaune. Fac un efort și mă ridic. Plec, cu fetița, spre toaletă. Îmi scot ochelarii, mă spăl pe față cu apa ce șiroiește din robinetul elegant – *pentru export!* Îmi îndrept spatele și privesc în oglindă. Mie – care n-am memorat niciodată o poezie de-a mea! – îmi vin în minte (în fața acestui chip descompus de miopie și de apa ce-l scaldă), îmi bat pe celulele creierului niște versuri: „*Îmi strâng capul în mâni – / printre degete-mi curg / câteva foste trăsături ale chipului: / câțiva munți s-au prăbușit / câteva mări au secat / și toată această hartă răvășită / zvâcnește în palmele mele / ca o cenușă încă fierbinte. / În rest – nimic deosebit. / Cu puțină îndemânare / lăcuită cu finețe, harta asta / mai poate fi luată în seamă / o vreme Eldorado!*”

Am vreme să gândesc doar atât: nu sunt aidoma acestui poem al meu – *sunt el!* Iarăși: „*Să ne ridicăm – / n-am sărutat bocancul / talpa lui cu ținte / iat-o depărtându-se. / Până acum / n-am făcut altceva / decât s-o simțim răvășindu-ne chipul / acum avem răgazul s-o vedem: / pierzându-se-n sus / pare chiar bolta cerească. / De vrem / putem distinge chiar carul mare – / răstignită pe bolțile lui / viața noastră încă / pâlpâie. // Îți mângâi obrazul / șoptindu-ți: să ne ridicăm.*”

Îmi mângâi obrazul. Mă îndrept de spate. Pentru a doua oară în viață mi-e teamă că am înnebunit. E și ultima? Nici nu a decolat avionul și văd două lucruri. Primul: suntem flancați de doi agenți ai Securității. Până la Viena? Până la Roma? Până... Apoi – un bărbat blond, înalt, care-mi zâmbește: e Peter Miroschnikoff, reporter de televiziune al ARD-ului, „für Südosteuropa”.

În spatele lui, operatorul, abia distingându-se din pricina imensului aparat de luat vederi. E primul interviu în libertate. Întreb

ce facem cu cei doi vecini care ne păzesc. Zâmbeste. „*E problema noastră!*” După ce mâncăm și ieșim din spațiul aerian românesc, în numele comandantului aeronavei cei doi „*turiști*” ai domnului Tudor Postelnicu sunt invitați să ocupe alte locuri. Li se spune și de ce: un interviu cu... Știu ei bine cu cine! Avionul e perfect silențios spre a se auzi două perechi de fălci trosnind. Numai măsca de agent „*secret*” să nu fii! N-au ce face – se mută.

Aeroportul din Viena.

Lângă scara avionului începe interviul propriu-zis. În semn de omagiu pentru poporul meu, cer permisiunea să vorbesc românește. Continuăm interviul în aeroport.

Ultima imagine: urcăm pe scara rulantă ce ne duce spre sectorul *Tranzit*. Îi caut din ochi pe „*băieții*” din Domnița Anastasia și, involuntar, îmi îndrept sacul de umăr ce mă apasă strașnic: în el e pușca mea automată. Marca Olivetti; capacitatea „*încărcătorului*” – *lettera 32*. Un fleac pe lângă otravă, menghina de sfărâmat dinții, creioanele de bătut peste testicule, mărturii truate, scaunul electric din Calea Rahovei, dulapul de bătut, șiș, Kalashnikov etc. Totuși. Ei ar da aceste toate minuni în schimbul celor nici 30 de litere ale alfabetului.

... Îi caut din ochi, dar „*băieții*” parcă au intrat în pământ. Disting, în schimb, semnele de bun rămas ale reporterului, ale operatorului, iar prin geamul imens ce ne desparte de pistă îl văd pe comandantul avionului austriac și pe stewardese făcându-ne semnul victoriei.

Zâmbesc, dar nu fericit.

Râd – dar nu e râsul meu.

Același 24 iulie, dimineața.

Nu sunt pentru prima oară în acest cimitir, sunt pentru ultima. O știu foarte bine. E cald. Senin. Crucea curată, chipul tatălui meu – liniștit. Lumânările ard și ele înalt, netulburate. În capelă nu se află nici un mort. Mormântul Cardinalului e plin de flori. Îl ascult pe omul de lângă mine. Și pe el îl văd ultima oară. A trecut demult pragul bătrâneții. Din timp în timp, a apărut în viața mea; uneori cu mare folos – totdeauna cu dragoste. Nu ne-am întâlnit doar spre a aprinde eu ultima lumânare la mormântul tatei.

Bătrânul de lângă mine are să-mi spună ceva. Îmi spune. E de necrezut! Dar asta e altă poveste. Nu bănuiesc câți ani vor trece până s-o pot destăinui. Poate atunci nu va mai avea nicio valoare, ori, Dumnezeu știe?, va avea vreuna.

... Ne îndreptăm spre poartă – Ruth, André, Livorno, Jules, Viena, Rudolf ...

... Am scăpat cu viață. ... Plec. ... Voi muri nu acasă.

leșim. Mă întorc cu fața spre cimitir.

Îmi fac semnul crucii și-mi spun în gând:

„Odihnește-i în pace!”

„Doamne, iartă-mă!”

„Doamne, iartă-i!”

De-abia trântită ușa mașinii ce ne poartă, verific în oglindă: sunt în spate. Nu se ascund. Nu se rușinează. Sunt la slujbă.

Își câștigă pâinea.

Doamne, iartă-i?!...

Dorin Tudoran

(Hartford, Connecticut, noiembrie 1985)

VIITORUL FACULTATIV

*„Și au trecut trei veri vesele
și-o mie pline de tristețe.”*

Un om, probabil indian din Utah

Ucenicie

Asemeni vouă
am străbătut și eu Assisi
gol pușcă.
Privirile ignorantilor
se lipeau de mine
ca mierea;
înțelegerea celor înțelepți
îmi ciuruia carnea.
Puținele pietre ce m-au nimerit
sunt cunoscute azi
sub numele de Monte Subosio.
Da – ucenicia mi-a fost
floare la ureche!

Atât numai

În fiecare os mi-ați sădit
un mausoleu
în fiecare picătură de sânge
port, roșie –
o piață.
Dacă i-ar da prin minte
copilului meu
să sufle spre mine
cât într-o lumânare, atât numai –
n-ar auzi decât
prăbușindu-se un vraf de ziare;
mausoleu peste mausoleu,
piață cu piață.

Fasching

Revăd hârtii importante; cobor
în stradă e carnaval
tot omul respiră confeti.

Împotriva tuturor aud
solzii acestei spaime în sărbătoare
fierbând ca o mare de cinele.

Alungați-mă!

Sunt primul
pe care-l auziți spunând:
„Nu vreau să mă iubiți!”

Trebuie să fiu și ultimul.

I-re-pro-şa-bil

Cine mai aleargă azi
atâta prăpăd de drum
ca să moară
anunţând puţină libertate
încă puţină libertate
o victorie cât un vârf de ac
când poţi lua un pumn de barbiturice
cu o jumătate de *Vinul casei*?

Iată adevăratul triumf –
fără cnutul din privirile învingătorilor
fără ochii holbaţi de groază ai învinşilor.

Dacă nu strălucită
– ca altele –
iaţă o victorie oricum definitivă!

O strâng în mână
zi de zi
nu-mi e nimeni mai aproape
pe lume ca ea
o am la-ndemână
şi-n vremea asta socotesc
câţi copii ar fi avut timp
să facă pe drum
hoplitul părăsind Maratonul în grabă
fără s-apuce să-ntrebe
„Alo, da’ pe mine cum mă cheamă?
fiul *cui* şi *al cui*? Născut în,
unde, când şi *la cât*?”

Cine mai aleargă azi ditamai drumul
ca să pună la picioarele noastre
cumplita minciună „*Am învins!*”?
și-apoi să se dea la fund
să dispară –
fără urmă
fără nume
nepedepsit,
când serviciile noastre de cadre lucrează
i-re-pro-ș-a-bil?

Ghetou

Nu cunosc ghetou mai negru
ca tine – suflet al meu.

Inima-mi pompează
kilometri de sârmă ghimpată în fiecare clipă.

Tu ești perfect, suflet al meu,
ca diamantul ce-a zgâriat
pe-acest ciob de cer
Steaua Singurătății.

Echilibru precar

Viața mea –
un strop de ploaie alunecând
pe arsura briciului

dedesubt
toasturi fierbinți așteptând-o
ca pe o icră roșie

rubinul ei rece
desăvârșindu-se
sub pielița deja ofilită.

Slavă ție, Caracalla!

Întinși pe-un braț de paie
intram pe Via Appia Antica
într-o căruță cu coviltir.

Mă strângeai în brațe
și printre lacrimi
aproape că urlai:

*„Ce triumf! Cum
de-am putut să mă tem?!”*

Străbătuserăm Sudul.

Două canine

I. Balada câinelui, animalul care, cum bine știm,
oferă omului o trainică prietenie

Am luptat ca un câine
puteam sfârși ca un câine.

Am câștigat ca un câine.

Am mințit ca un câine.

M-am bucurat ca un câine
când mi s-a spus:
„*Marș!*”

Acum
strâng la piept
cioburile unei plăci de gramofon
și-aud o voce consacrată
spunându-mi:

„*Ai încredere*
His Master's Voice e o firmă pe viață.
Ea îți oferă
prietenia trainică a unui câine;
bucură-te, ai câștigat!”

Mă bucur și n-am curaj
să-ntreb:

„*Cu ce-am meritat această victorie?*”

Strâng bine la piept cioburile
caut să-l ghicesc pe cel
asupra căruia
căzând
raza lunii îl va face să urle:
„*Marș!*”

2. De care e foarte mare nevoie

Nimic –
doar copacul de sub fereastră
rotindu-se
oferindu-ți frunzele
ca pe-un miraculos popor
de *Loz în plic*.

N-ar mai fi nevoie
decât de-un câine –
sufletul respectiv se află
demult aici
fereastra aburită
nu mă-mpiedică să-l văd
e vorba, domnilor,
așa cum vi s-a promis,
cu-adevărat
de-un geam *t r a n s p a r e n t*
da, se vede prin el
sufletul câinelui de care
e atâta nevoie
că-mi tremură tocul în mână
și nu trebuie
să-mi pun urechea pe hârtie
spre a auzi cum face *Ham! Ham!*
și geamul e
atât de *t r a n s p a r e n t*, domnilor,
că văd prin el

chipul tatălui meu
ce-ar fi putut muri într-o mină de plumb
sau la *C a n a l*
și nu într-o magherniță
puțind a gaz
în plin război al petrolului
și nu într-o magherniță
tapetată cu umbrele celor treizeci
și cinci de promoții
pe care acest tată al meu
le-a învățat
limba română și
că un copac e un copac
iar un câine e un câine
și fiecare trebuie să moară
așa cum se cuvine
în legea lui adică
și că *Ham! Ham!* nu e
un cod secret
că poate fi vorba chiar
despre sufletul câinelui
de care e foarte, foarte mare nevoie acum
spre a năvăli pe lume
caldul
neasemuitul:
„*Marș!*”

Remember

Visezi o viață întreagă
la câteva locuri, la câteva orașe.

Le pângărești într-o clipă.

Reîntâlnindu-le
te simți asemenea soldatului
din trupele de ocupație –
nici propriul revolver nu te mai vrea
în cătarea lui;
îți arată implacabil
o coardă de pian:

„de la musique avant...”

Raza

Pe-un taler – ce-a fost
pe celălalt – o rază de lună.

Ceva mai mult aici?

Dar nu
mai există atâta viață în tine
să plătești diferența.

Ceva mai puțin? – inutil,
la ce să adaugi
ceea ce ți se dă drept rest?

Doar ea –
vibrând ca o suliță
abia împlântată în pieptul învinsului –
raza.

Pro domo

Se ştie:

eu pot eşua
imaginea mea –
niciodată.

De aceea
toate aceste scrijelituri.

Un sărut în amurg

Cum să te mai sărut?

Botnița asta deși ruginită
rezistă – acum câteva zile
limba mi-atârna printre
zăbrelele ei
ca un vultur mort
dar osândit să nu cadă
din cuib.

Introducere posibilă în viața imposibilă
a sublocotenentului Bruno Tonini

Lui Bruno

Timp de optsprezece luni
într-o cazarmă din sudul Italiei
sublocotenentul Bruno Tonini
a ținut un petec de hârtie
deasupra patului în care se zvârcolea
mușcând din pernă
ca din propria-i carne:

*DIVORARE LE LACRIME IN SILENZIO
DONARE SANGUE E VITA
QUESTA È LA NOSTRA LEGGE
IN QUESTA LEGGE DIO!*

După zece ani
în mână cu o sticlă de *Bols*
a bătut la ușa mea –
„Ți-am adus asta!” – până și
pioneza era pregătită.

N-a trecut mult și m-a întrebat:
„*Ce Dumnezeu faci? E o gălăgie
cu tine de parcă spargi pietre;
parcă ronțai diamante*”.

Am cerut să fiu mutat la mansardă
de-aici văd foarte bine
cazarma NATO de lângă Mannheim –
noaptea străbate dintr-acolo
un zumzet liniștitor.

În urmă cu zece ani
transmisionistul Bruno Tonini,
sublocotenent,
a bătut zece minute în Morse:

*„DIVORARE LE LACRIME IN SILENZIO –
DIVORARE LE LACRIME IN SILENZIO –”*

S-a dat alarma
din Norvegia până-n Siracuza.

La tribunal
după ce i s-a comunicat sentința
procurorul i-a spus:

*„Sublocotenent Tonini Bruno,
totul e pierdut pentru dumneata;
nu și onoarea!”*

*Oameni suntem –
ronțăie-ți lacrimile în liniște!”*

Scrisoare neterminată dintr-o călătorie mai mult închipuită

*„Femeie tristă și enormă
ca sânul unei nopți de piatră” –*

deci tocmai începusem să-ți scriu.

N-am mai avut vreme
decât să te văd smulgându-mi carotida
ca pe-o cravată ieșită din modă.

N-ai mai apucat
decât să-mi șoptești:

*„Iartă-mă, entschuldigung,
era cât pe-aici să te uit în viață”.*

Apoi am fost fericiți cu adevărat –
străbăteam încă o dată Sudul
într-o căruță cu coviltir –
Via Appia Antica
mirosea a fân proaspăt cosit
cerul era același – perfect; imaginar.

Ultima zăpadă

Eram în toiul iernii
când s-a anunțat ultima zăpadă.

Nu știu nici acum
de ce-am fost siguri că e adevărat –
celelalte vești înghețaseră pe drum.

Cineva

Cineva n-a putut muri
„ca un domn”
deși totul fusese pregătit
foarte atent:

în locul halatului alb, prietenia –
un frac de tinichea,
în lipsa pulovărului bleumarin
o mângâiere de sârmă.

Cineva a dat din mâini
spărgând mănușile de porțelan în care-l
visați.

A dat și din picioare
deșirând ginșii de fontă
în care-l turnaserăți –
după acest ultim cuvânt
simt nevoia să trag în piept
puțin aer curat!

Cineva scuipând mâlul
pe care i-l injectaserăți în plămâni,
v-a murdărit
prea cinstitele obrazuri.

Cineva s-a înecat, până la urmă –
poartă la gât
salba disprețului vostru
în semn
că nu vă poate uita!

Tot pe atâta

Direcția era necruțătoare:

în palmă – linia vieții
se-aburea tot mai des.

„*Orizontul!*” – murmuram.

Mecca rămăsese-n urmă
probabil cu-o mie, două de ani.

Sau se-apropiase tot pe atâta –
direcția, însă, rămânea necruțătoare.

Despre maxilarul inferior de tot

Cineva tocmai potolește
mestecă dulciuri
ascultă un disc, două, treizeci
îi spun „*chiar așa?*” – îmi răspunde
„*te repeți*”;
răsfoiește insectarul cu fotografii
exemplarele de lux
zâmbesc imbecil în diapozitive
lipește o marcă pe-un plic
ce va să ajungă la capătul lumii
unde, ca și în Europa, automobilul,
DAF câștigă teren
își mângâie, în treacăt, dragostea de-acum
îi spun „*chiar așa?*” – îmi răspunde
„*te repeți!*”
și mestecă dulciuri
modifică reverul unei haine
își lărgeste ginșii
își strâmtează ginșii
îi scrie șapte rânduri doctorului –
ar vrea să știe
dacă paradontoza ori boala ce-o are
e un lucru serios
dacă și cum se poate muri de ea
alege câteva scrisori vechi
un anunț – le va trage la xerox
(tovarășii așteaptă!)
primește un telefon la patru dimineața
îi spun, rupt de oboseală, „*chiar așa?*”
– „*te repeți!*” – îmi răspunde
și mestecă dulciuri
doctorul i-a răspuns
că nu e nicio problemă
sigur, boala e ireversibilă

osul maxilarului inferior se topește
zi cu zi
dar un control regulat
și mai ales pasta de dinți Ajona –
nici Thera Med nu-i rea –
îi va asigura o mușcătură trainică
pe încă cincizeci de ani
doar eu mai am obrăznicia să-ntreb
„chiar așa?”
„cum îți permiți? te repeți!” îmi răspunde
doctorul
fiindcă cineva nu mai are vreme
*„... și pentru că veni vorba,
cine ești dumneata?”*
îi spun
nu întârzie să-mi răspundă
impecabil
*„Cunosc cazul –
suflet latin, expus, sentimentul trebuie
cultivat cu mare atenție;
multă mișcare, anturaj plăcut, alcoolul
absolut interzis!
A se feri de soare, de umbră, control regulat –
Cu cele mai bune sentimente
al Dvs.”*
„Chiar așa?” – mai am putere să-ntreb –
caseta imprimată răspunde prompt:
*„te repeți! te repeți! cum îți permiți?
te repeți! te repe...”*

Romanță la Post-restant

Ți-am spus atâtea, m-ai lovit atât,
că n-ai să poți gândi nicicând la mine
decât ca la un vis mult prea urât
ce el pe el scuipatu-s-a din sine.

Am plâns atâta, te-am chemat, mai plâng;
te-am răstignit pe-un lemn imaginar –
tu vei purta mereu sub sânul stâng
smintita mușcătură a crinului de jar.

Trimite-mi after shave-uri, marțipan,
vederi și frunzulițe, trimite-mi pioneze;
șampania frapeaz-o la sânu-ți înc-un an –
vom cheful pe rupte, noi, două dragi proteze!

Paris, 31 decembrie 1981

Visul unei nopți de vară la malul oceanului

Decorul îl cunoașteți
din cărți
din tot felul de relatări
și mai ales din filme.

Întâmplarea ar fi
cam asta:

Cineva își curăță conștiincios
țeava puștii cu un cocoșat.

De-atâta du-te, vino,
vergeaua e aproape roșie –
câlții – sleiți.

Tonomatul toacă mărunț:
„*That's all right, mama.*
That's all right for you...”

Întoarcere

Nu mă-ntreba
despre această întoarcere;
n-ai face decât
s-ascuți un mort.

Mărturisirea scribului pamfletar

Câtă Istorie poate să-ncapă
în coaja acestei erori stupide?

Îmi spui de-o viață:
„*Ce limbă ascuțită ai!*”

Ai reușit – poftim! – să mă plictisești.
Află deci acestea:

Cândva
pe masa mea de lucru
a înflorit un pumn murdar.

L-am sărutat
până l-am făcut oglindă;
l-am curățat cu dinții
până i s-a făcut pielea roz
ca a pruncilor de curată;
l-am mai sărutat o dată
și el, hop!, mi-a sărit
în gură
ca-ntr-un incubator de lux
și-a zis:

„*Numai câteva clipe,
până prind ceva puteri*”.

De-atunci,
numai eu am numărat
vreo două mii de ani.

Sau uită-mă

Mersul tău nu mai spune nimic
nu fiindcă te-ai fi născut sub cleștele Racului –
în Leu de-ai fi văzut lumina zilei,
în Berbec, tot n-ar mai fi spus nimic
mersul tău.

Din când în când împiedicându-te murmuri:

*„Vai, tu, copilăria mea,
cât de netrebnică e
ființa ce s-a scurs din tine!”*

*Tu singură mă mai ții în viață
și-n vreme ce pe tine,
mușuroi de aur,
furnicile te mănâncă neobosite,
fără să-mi pese de asta
eu spun cu veninoasa limbă
a clipei*

«Ce terasă minunată e viața!»

Chelner pe-această iluzie de lux
îți spun pentru ultima oară:

*„Vai, tu, copilăria mea,
prinde-mă-n brațe.*

*Îți va trebui puterea pământului –
frunza ți se aruncă la piept
grea ca un meteorit de scârbă.*

*Vai, tu, copilăria mea,
prinde-mă-n brațe –*

*furnicile vor da, în sfârșit,
de miezul tău de scuipat.*

*Prinde-mă-n brațe,
mușuroi de aur!*

*Prăbușindu-mă spre tine
te trădez încă o dată:
«Terasa! Terasa!»*

Sau uită-mă!”

Glorie cepii!

Gloria cepii
e să ne facă a vărsa
lacrimi.

Ce nu poate ea
nicicând
e să ne facă să plângem.

De-aceea zic
alăturându-mă satisfacției voastre
clocotitoare:

„Glorie cepii!”

Ulise II

Cineva mușcă din sine
scuipă a lehamite:

*„Ce porcărie!
Douăzeci de ani – atât
amar de vreme
și nimeni n-a fost
în stare
să-ntindă o biată
coardă de arc.*

*La ce bun m-am mai întors
dacă n-am cui da sabia
și întinzându-i-o să-i spun
«la-mi viața. O meriți!?»”*

Degetele caută fără greș
carotida –
groasă, puternică,
se-ntinde scârțâind:

*„Nici cât un elastic
de chiloți. Ce porcărie!
Ph!”*

Zbârânăie
scăpată din strânsoarea degetelor.

Prin aer țiuie
forma unui animal fosil.

Pe neașteptate

N-am încotro –
trebuie să părăsesc sărbătoarea
aceasta;
mai multe mucuri în scrumieră
decât speranțe.

Exerciții de noapte

lui Cornel Ionescu

Noaptea
stau în cada cu apă fierbinte
citind *Viețile tiranilor, despoților*
și-ale umililor dictatori.

Când apa devine
insuportabil de rece
caut pe marginea căzii
paharul de cucută.

Așezat pe policioară
îmi surâde Spânul
pe care dându-mi-l
Ăl Bătrân mi-a spus:

*„Aibi răbdare! Nu te grăbi.
Când o fi, Spânul nu iartă.
Suedejii ăștia, dom'le,
sunt dați dracului la oțeluri.
Auzi? Aibi răbdare!”*

Mai am putere
doar să-ntind piciorul
să-mi strecur degetul mare
în inelul dopului
trăgându-l în sus;
horcăitul apei

evadând din vană
mai acoperă o vreme
tropăitul
aducătorilor ultimului mesaj.

Nimic

Totul se sfârşise
nimic nu mai era adevărat –
chiar şi omul acela plângea
numai cu umbre
de lacrimi.

Doar gloria

Și nimeni din cei ce-au privit
riscul în față
să-și amintească nu poate
chipul lui feciorelnic-feroce –
smulși din ei înșiși au fost
parcă.

Și doar gloria-i adăpostește
uneori
spre a le rânji în față.

Noutăți

Cu cine să-mpartți?

Ora e absurdă – nimeni
n-are de ce.

Elice strălucitoare
atleții ipocriziei primenesc aerul;
e mare ventilație.

Stafia cuvântului *Weltanschauung*
tulbură
din ce în ce mai agresiv
viața de noapte;
ce fac forțele de ordine?

Soluția finală
nu-ți pare nici ea
mai puțin fragilă.

Cu cine să-mpartți?

Ora e singură.

Zidul morții

lui Richard Lang

La ce bun să mori disperat
dacă tot va să reînvii liber?

Nimic nu te poate opri
deși ai aflat
că motociclistul de la Zidul morții
s-a retras
și lucrează-n comerțul de stat.

Nici veștile sigure
despre foștii adolescenți masturbându-se
frenetic
printre slogane – „*Jos mâinile
de pe...*”, „...se ... se
bastion al păcii e!” –
nu-ți mai spun nimic.

Și nimic nu te mai poate opri
chiar de-ai văzut
ochii holbați ai altor adolescenți
urmărind într-o piață publică
spectacolul cu
Viața Sfintei Ecaterina din Siena
chiar dacă i-ai auzit gâfâind
și nu înțelegeai
dacă ei ori numai sloganurile
urlate prin porta-voce
săvârșeau păcatul Onan.

Prolog

Nici nu-ncălecaserăm bine
și armăsarii putrezeau în groapa comună.

Tejgheaua ne-ajunsese până la gât
și-am auzit pe unul
ce-și trecea mâna pe marginea ei
spunându-ne:

*„Ce-ți fi purtând ghilotina
în față
ca pe un papion?”*

*Până și regii o primeau
în genunchi
cu ceafa dezgolită spre cer?!”*

Puțină gravură

Chiștoc înțepenit în colțul gurii – viața.

La picioare munți de scrum
tremurând;
numai plămânii uitați în tine
orbecăie – doi fluturi negri
ce nu te pot ridica
deși nu mai ești decât o umbră.

Pe masă – fotografia iubitei
tocmai părăsindu-te; un instantaneu
norocos.

Afară – copiii sfâșie perdelele
unui vagon uitat pe-o linie moartă;
șinele au fost mâncate de mult
de bălării.

Restaurări

Îmi strâng capul în mâni –
printre degete-mi curg
câteva foste trăsături ale chipului:
câteva munți s-au prăbușit
câteva mări au secat
și toată această hartă răvășită
zvâcnește în palmele mele
ca o cenușă încă fierbinte.

În rest – nimic deosebit.

Cu puțină îndemânare
lăcuită cu finețe, harta asta
mai poate fi luată în seamă
o vreme.

Eldorado!

Și eu vorbindu-vă

Prăvălindu-se peste tine – orașul
ca o iubită cu sânii de plastic
și câteva coaste în plus
nelăsând-o să respire ca lumea
împiedicând-o să fie strânsă
la piept
și eu vorbindu-vă de lucruri
atât de intime
ca orașul
ori ca macheta unei iubite imagine
ticălos de puternică
spre a-mi cere azi ura
când nu sunt decât două veacuri
de când îmi săruta picioarele
în neștire
pentru purpura din veșmintele ei
stoarsă de mine
din zece popoare de melci
și eu
cel care nu-i pot spune azi:
„Bine, iată ura mea!”
și de aceea
vă plictisesc vorbindu-vă
despre lucruri atât de intime
ca orașul acesta

Mannheim, decembrie 1980

Transparențe

Malul apei
noi – un zid transparent.

Arătătorul întins
frunțile noastre nădușite
un glonț
– transparent și el –
șuierând:

„Tu!”

Atât.

Scadența

Cobor în tine
tu crezi că-ți dau
viață
dar toate acestea poartă
alt nume.

Cobor în tine.

Top UKW

Cobor ochii la tine
cer al tuturor erorilor mele –
în sfârșit
iată-mă primul
în top-ul singurătății:

*„Consolati pensando che inizia e già è finita
Questa che tutti i giorni è la tua vita.”*

Zaruri

Dintr-odată
o vârstă cățărându-se
pe șira spinării
pașii ei de gheață
tropăind pe vertebrele tale
ca pe o scară
uitată acolo de la ultima
mișcare genetică.

Ai vrea să te scuturi
o și faci
până la urmă
deși bănuiai
că treptele scării
se vor prăbuși zornăind –
zaruri în care disperarea
a mușcat numerele ei
inoxidabile.

Umbra turnului

Copilul meu spune limpede:

*„Ăsta ori e măr,
ori statuie fără păr”.*

Privirea lui curată
atinge lumea
ca umbra etern-nealterată
a turnului din Pisa.

Artă poetică

Cuvântul mutului
când e să fie
se repede în lume ca un glonț.

Singură

Doar muritorii sunt frumoși –
aproape urâto!

Cine-ar putea recunoaște în tine
un chip?

Singură
vremea știe ce-a șters
atingându-te.

Sunet otrăvit
încă o toamnă te năruie.

Și eu

De-ai reveni și numai atât
dar tu vrei mai mult: să-mi amintesc.

Și eu nu pot
n-am uitat nimic.

Sunetele
nu mai ajung până
la mine
gesturile au rămas în descompunerea lor
cINETICĂ.

Și eu nu pot –
sarea depusă pe mâinile mele
nu s-a mișcat.

Mușcă,
vei vedea că nu-mi pot aminti nimic.

Cel dintâi

Venise dimineața
nu ne mai suportam
cravașa luminii mușca din noi.

Am ieșit cel dintâi.

Pastel de iarnă

Muchia iernii strălucește pe-aproape
faci pasul – aluneci repede-napoi,
ochii tăi – țintă la culmea văzduhului
poalele hainei – mâncate de noroi.

Sus, aerul taie respirația
puțini s-au întors mai nimic povestind
muchia iernii strălucește pe-aproape
osul în tine se-aude plesnind.

Nu se știe nimic nu se află nici cum
se ajunge acolo; doar cu gândul cutezi
muchia iernii strălucește pe-aproape
și-ți taie drumul – atent meterez.

Muchia iernii strălucește pe-aproape.

De bunăvoie, autobiografia mea

După ce-am părăsit Aragonul natal
mi-am luat bacalaureatul în teologie.
Era la Salamanca. Tot acolo
am primit laurii și licența în filozofie.
S-a întâmplat
nu după multă vreme:

l-am prădat de tainele chitarei
pe organistul capelei regale din Neapole
pe sub pielea căruia mă băgasem
cu viclenie.
Atunci am încetat să mai fiu
*„un tânăr strălucit, promițând lucruri
pe măsură.”*

Mi s-a iertat.

Pe licența mea în filozofie,
pe spatele acelei patalamale atât de râvnite vreau să zic,
am scris primul capitol
al tratatului meu de chitară
publicat la Saragosa.

După ce-a devenit celebru,
mi s-a iertat și asta.

Ceea ce nu mi s-a iertat
niciodată
a fost că numai într-un an
l-am adus la desăvârșire
pe Don Juan de Austria –
fiul legitim al celui de-al patrulea Filip
uitându-și pentru o vreme
de îndatoririle de arme.

Cel mai cumplit m-au blestemat
dresorii de șoimi
profesorii de scrimă și echitație
doctorii în retorică și machiaverlâcuri.

Am murit în 1710
după ce-am fost recunoscut
drept cel mai mare chitarist al vremii.

Mă numesc Gaspar Sanz.
Nu regret nimic,
nici măcar anul închinat
desăvârșirii tânărului Don Juan;
dimpotrivă.

Spre a nu vă îndoii de-această mărturisire
aveți aici, alăturat, licența mea în filozofie.

Mă îndoiesc, totuși,
de ceea ce-am părut cândva:

c-aș fi fost eu, Gaspar Sanz,
născut în Aragon,
*„un tânăr strălucit, promițând lucruri
pe măsură”.*

P.S.

Tot ce veți povesti copiilor voștri
în plus față de acest curriculum vitae
e doar rodul discordiei nesfârșite
între Salamanca și Saragosa.

Vizita

Vine corbul
se aşază în faţa mea
şi tace.

Asta face – tace.

Îl ameninţ cu un snop de alice,
îl blestem cu neagră captivitate;
urlu la el!

Tace.

Pleacă aşa cum a venit.
Lasă în urmă-i o baltă de sânge.

Îmi privesc braţele –
nici un semn.

Ştiu bine,
vine corbul căruia
cuvântul *nevermore* nu-i spune nimic.

Vine. Tace. Pleacă.

Viitorul facultativ

I.

Ziua străbate în viața mea ca printr-o strecurătoare
zdrențuită; la vârsta aceasta poți fi proclamat în ovații
împărat, scuipat în obraz ca impostor, poți să fii,
poți muri cu măruntaiele ucigându-se unul pe celălalt
poți paște o nesfârșită turmă de porci prin jirul
alunecos. Totul poate fi viață și nu este.
Totul poate fi moarte și n-are putere să fie nici atât.
Ziua străbate cu greu dar o face,
ochii ei sunt ochi de statuie – albi și nimic altceva,
numai tu poți turna în ei viață sau măcar
să lipești deasupra-le cu scotch ori gumă arabică o privire
decupată din vreun album; numai tu poți picura ipsosul
exoftalmic un bob de atropină.

Ziua străbate cu greu, peste ochii ei
mașina ta de scris trece doliul panglicii sale – ficțiunea.
Și iată-i: se mișcă, se umplu de știri, de romane fluviu,
de lacrimi și foiletoane, aprige pamflete și reportaje de pe front,
de țipetele dezarticulate ale poetului
când va tânăr și genialoid, azi – un raft incert de bibliotecă,
„*Încă puțin*” îți spui, „*încă puțin*” îți șoptești, „*și ai învins*”
ziua străbate cu greu, Premiul Nobel pentru Pace trișează
și el anul acesta, firma IBM lansează mașina de scris
cu cap rotativ, un fel de craniu cu 30-40 de guri.

Ai învins de mult –
împăratul a fost debarcat, măruntaiele sale s-au sfâșiat
unul pe celălalt în necruțătoare lupte intestinale,
pădurile de fag ia-le de unde nu-s,
ia-le de un' s-au dus,
impostorul a fost uitat înainte de-a recunoaște ceva,
porcii aceia nenumărați s-au reprofilat în contrabanda de carne,

undeva într-o lume – nici prima, nici măcar a doua,
într-o lume târându-se-n urma acestora
ca o umbră bâlbăită
unde cumperi de la primul venit
chiar dacă e un porc ce-și vinde propria carne.

Ziua străbate cu greu dar o face.

Întorcându-te acasă prin parcul plin de statui
îl zărești pe impostor încurcat în mațele împăratului
vezi porcii frecându-se de soclul statuilor, jirul a ajuns
până la glezna nopții, frontul s-a lărgit considerabil
romanele fluviu, reportajele de la fața locului o spun.

Ai învins de mult – impostorul a fost debarcat. Sau
împăratul? Oricum cineva s-a încurcat în propriile-i
mațe sau nu, nu pădurile de fag erau acelea. Da? Nu!
Pădurile de fag ia-le de unde nu-s
ia-le de un' le-a dus impostorul cu mațe de împărat, oh!,
nu, greșesc – împăratul cu mațe de impostor, cineva,
oricum, a fost debarcat,
jirul a fost scuipat în obraz.
Sau nu. Nu, iertare jirului: el ar fi putut să fie
dar n-a fost; nici viață, nici moarte n-a avut putere să fie.

Ajuns acasă mai mult mort, viule, tu
te-nfășori în doliul mașinii de scris și dându-ți foc
strâns legat în panglica fină
abia simți pe propria-ți piele
că el e și negru și roșu; și iarăși negru,
că moartea ta poate începe cu orice literă –
celelalte vor urma
conștiincioase;
te-apucă disperarea la gândul
că mâine s-ar putea să învingi din nou, că trebuie
să învingi și mâine,

și-ți spui că de-i pe-așa
vei începe prin a da în judecată Premiul Nobel pentru Pace
din acest an
poate IBM-ul –
nu se va putea spune că te ocupi de fleacuri;
pentru câtăva vreme vei fi în centrul atenției,
iar când totul va trece...;
dar până una alta, mâine iar trebuie
să învingi și ziua străbate în viața ta ca printr-o
strecurătoare. Zdrențuită.
„Încă puțin și-ai învins” – îți spui.

2.

De-am fi tot noi aceia –
vântul se va opri
ploaia
nici ea nu va mai bate
iar haina
ei bine haina nu va mai fi
udă și grea
și nici a câine bățut
nu va mai mirosi
noaptea ni se va părea ușoară
ca o pilotă umplută cu fulgi de pădărie;
doar ochii
și ororile solemne...

3.

Învață-mă să bocesc cum altădată
știința nerușinată de-a fi fericit
mi-o inoculai fără să simt –
un singur lucru să nu uiți;
nu pot veni la repetiții
eu

care n-am gustat niciodată scamatoria porumbeilor
din San Marco
prefăcându-se – imperii în şir! –
că mută oraşul atârnat de ciocurile lor istorice
pe-un loc mai sigur –
nu există *terra firma*
şi-odată tot trebuia să-ţi vezi măruntaiele
zvâcnind în gheara
lăcuită de-atâtea curenţe
până la a face din ea
un simplu motiv cultural.

Trebuia odată
şi e acum!

4.

Va veni şi victoria cândva.

Cu sau fără de braţe
lipsită de aripi sau măcar
de una.

Cineva o va aşeza
într-un muzeu
imnurile vor începe să şiroiască
din buretele prea-plin al aşteptării.
Numai zborul ei până la noi
va rămâne pururi dincolo
nu ca o realitate abstractă
ci ca o fiară
neştiind nicicând
să mănânce din palmă.

Cu aripi ori numai cu braţe
va sosi!

5.

Ce şansă!

Încă tânăr și nefericit
ascultând zilnic cum crapă
pielea realității înconjurătoare
ca un rinocer țâșnind din zalele sale de fontă
și nimic
absolut nimic nu-ți șoptește:

*„N-ai dreptate – moartea e
doar un motiv cultural,
sau măcar disperarea”.*

Ce şansă!

Încă tânăr și încă așteptând
nefericirea luminându-te
ca fildeșul fermecat
dintr-o altă mie și una
de nopți.

Chiar așa, ce şansă!

6.

„Bonne chance, mon petit vierzhen” –
mâna împingându-mă
trecându-mă dincolo de orizont
firul acela atât de subțire
și atât de
de netrecut.

7.

Dacă tu, moarte,
nu mai ai loc de mine,
iar tu, viață,
nu tremuri părăsindu-mă
ci aluneci asemeni șarpelui
din pielea năpârlită,
atunci
luați-vă, neînduplecatelor,
luați-vă de beregată voi două
scrieți, una pe gâtul celeilalte, sentința
ca pe calendarul desăvârșit al naturii,
dar lăsați-mă odată,
lăsați-mă, zic, să vă admir
înghițindu-mi lacrima amestecată
cu scuipat
ca pe un ou de aur;
tragedia mea e
că sunt pregătit pentru fiecare din voi două –
slăbiciunea voastră nu e mai mică:
voi nu vă cunoașteți
decât prin mine.
Ci dați-mi liniștea să vă admir
nemairostindu-vă numele!

Decembrie, 1982

IO, SATURNALIA!

*„Animalele izolate sau în turmă
trebuie să fie însoțite, pe drumurile
publice, de un număr corespunzător
de conducători.”*

Regulamentul
pentru aplicarea Decretului
nr. 328/1966, art. 56

Despre Saturnalii

E dreptul stăpânului
de-a organiza
în toate amănuntele
Saturnaliile.

E obligația lui
de-a ține aceste sărbători
la timpul potrivit
mai abtîr
decît sunt respectate
posturile mari și mici
de peste an.

Stăpânul nu poate uita de Saturnalii
căci ele sunt
întreita lui zi de naștere:

în prima s-au născut drepturile lui
în următoarea obligațiile
iar în cea de-a treia s-a născut el
stăpânul.

Dar mai ales drepturile
pe care i le dau Saturnaliile
nu le poate uita stăpânul
căci de fiecare dată
cînd el a uitat
să-și spele slugile
pe picioare
cum îi dau dreptul
Saturnaliile
anul ce-a urmat
adus-a mari nenorociri
în casa stăpânului.

De Saturnalii
stăpânul are dreptul să facă orice –
slugile se distrează în tot restul anului.

Io, Saturnalia!

Caligula

În urma
carului triumfal
pretorienii adună
monezile aruncate
de El.

Uralele însă
par irecuperabile –
stolul lor vânător
izbește deja
cupola de carton colorat
a cerului.

Dilema aborigenilor față în față cu călărețul albastru

omagiu lui Wassily Kandinsky

A sosit călărețul albastru
calul său nu poartă zăbală
omul își strunește animalul
numai din pulpa-i triumfală

călărețul nu-i de pe-aici
portul său nu e și al nostru
călărețului acesta albastru, noi
nu-i prea vedem rostu'

de ce o parte a universului, roșie
i se pare; cealaltă – verde,
cum poate el călări această realitate
dublă, fără a se pierde?

a sosit călărețul albastru
zice că n-are drum de întoarcere
zice c-a fost aici de când lumea
că el e încă de la Facere

dar uitându-ne mai atenți la gâtul
calului său, observăm un schelet de pește
ce nu poate fi acceptat drept coamă
cum călărețul o dorește

și-apoi, albastru e acest călăreț
doar la păr, în rest – e verde:
roșu nu aflăm la el – poate doar chipul
dar el nu se vede

ce să facem atunci cu acest călăreț insolent
călărind pe dinții de rechin ai străinătății?
îl trecem cu vederea ori îl crucificăm? –
și-așa e-ntors cu fața spre ochiul eternității.

Mi s-a spus

Am crezut în tinerețea
fără de bătrânețe –
„Ai mâncat-o!”, mi s-a spus.

Am crezut –
„Și ce dacă ai crezut?”,
mi s-a spus
luându-mi-se vorba din gură.

Am iubit.
Am urât.
Am vrut să –
„Și ce dacă?”

O, glasul acestui bordel
cu firmă de oracol!

Orbul

Orbul cântă la armonică
burduful instrumentului se strânge
și se-ntinde peste pieptul său
respectând fluxul
și refluxul orașului.

Orbul a fost acolo
și cântă
buricele degetelor sale
sunt moi ca pâinea caldă –
dacă te uiți mai atent le vezi aburind.

Centimele aruncate
în capacul de carton
ca-ntr-o groapă comună
zornăie
prăbușindu-se din când în când
ca un turn
iar orbul șoptește:
Es tut mir leid.

El a fost acolo
cântă
nu vrea să uite;
când se oprește epuizat
spre a-și trage sufletul
spune:
Es tut mir sehr leid!

Apoi reîncepe.
A fost acolo.

Orbul.

Cronică din alt veac

Luna a treia – secolul trecut
a fost ales drept papă cizmarul din Sascut
de-atunci o rașpă aspră, mai roșie ca para
snopește toba mare să pară Niagara.

Și-n stropii serenissimi ai Prea Sfinției Sale
a luat-o Sfântul Scaun să lunece la vale
întreaga Romă trase la sacrele edecuri
să-l țină-n loc – și-i puse Sfântul Părinte flecuri.

Garda elvețiană a fost destituită
cu pielea de pe dânsa – Appia pingelită
bătută în blacheuri fu Dolorosa Calle
și-n vârful căii sfinte – un trepied, chiar moale.

Notă aceste toate scribul cel mai nărod
ce-a scris bula schimbării de cârjă-n calapod;
aceasta a fost vremea și vremii-asemeni – eu,
Gura-cu-buza-moartă și-n formă de blacheu.

Trebuie: favoritul

Vin știri
istoria e din nou oglinda
pe care sufletul morților
desenează *figurile obligatorii*
ale vieții.

Vin știri
cu toții sperăm
în proba de *liber alese!*

Și mort
favoritul nostru
trebuie să pară viu. Să câștige.

Vin știri!

Chinga

Danei Dumitriu

Să te prăbușești cu totul
să ridici ochii
să nu vezi nimic
(nici cerul
nici pe El țeapăn
înfipt în șa)
să nu vezi absolut nimic decât
chinga trecând
pe sub burta calului Său
ca pe o potecă
aproape ștearsă
să-ți freci ochii de mila
Lui
(chinga-ți șoptește:

*„Va cădea, în curând
voi plesni, va cădea,
în curând mă voi rupe!”)*
să-ți freci ochii
privindu-i pintenii de oțel
ca pe două stele înlăcrimate –
aceasta e cerul tău
astăzi;
și mormântul, probabil.

Ce ni se cuvine

Ce ni se cuvine s-a micșorat într-atât
de-ncăpem fiecare în câte-o celulă a creierului meu –
n-am abordat pentru asta cercetarea fundamentală
și nici n-am primit vreun semn de la Dumnezeu.

Tu, fiica mea Alexandra, poți trece de vrei
ușor dintr-o celulă într-alta – deocamdată ale creierului,
mai târziu vei afla că există necesitatea
inexorabil-națională
de-a ucide subversiva familie a greierului.

Aștept cu încredere, cu mândrie, și alături de voi
ziua ferice când vom încăpea într-o singură celulă –
restul creierului meu va fi ocupat
de cei având la mână magica țidulă

prin care se adeverește că nouă – de fapt și de drept –
nu ni s-a cuvenit niciodată nimic,
nici măcar să poposim pe vremuri de urgie
în iluzoria trecătoare dintre
creierul mare și creierul mic.

Pax romana

Ca să tac
mi-ați dat un vagon
cu gumă de mestecat.

Ca să nu mai respir
mi-ați trimis fotografii din împărăția Gulag.

Ca să-mi piară cheful
de-a vedea
mi-ați legat ochii
cu treizeci și trei kilometri panglică de mașină de scris.

Ca să nu mai scriu
îmi amintiți toate acestea.

Ce vă faceți
dacă-ncep să v-aplaud?

Ca să tac
mai trimiteți-mi
o căruță
cu gumă de mestecat.

Ca să nu vă aplaud –
e pe gratis.

Falsul Popeye sau balada spanacului

Cosită-a fost verdeața și din peșteri
trei kilometri sub nivelul mării
căci pentru falsul Popeye nu mai este
spanac de-ajuns să-l facă acătării.

Câmpiile-au produs numai spanac
și doar spanac am pieptănat pe dealuri
sub paloș de spanac pieri pădurea
iar marea fierbe doar spanac în valuri.

Depozităm în munți spanacul național –
în munții noștri numai de spanac,
din gâtul sondei a țâșnit spre cer
spanac-dolarul forte – sac cu sac.

Spanacul de tip nou îi seamănă leit
lui Popeye – numai frunză; nicio floare –
și prima șarjă din acest spanac
suge un deget-pai din autodotare.

De-abia-și mai mișcă Popeye ochiul vânăt
de-atâta întuneric proclamat drept văz
el, impostorul muribund, încă șoptește:
„Mănânci, tu, neam al meu, mănânci (o!)văz?”,

în timp ce munții de cutii golite
și mările ce-i dară doar spanac
alunecă murdare spre haznaua lumii
în care tot spanacul își va afla hamac.

Casca

Noaptea –
o cască de fier
uneori prea largă
bălăngănindu-se pe scăfârlia ta
de manechin
alteori
prea strâmtă.

Rugina coboară spre buze –
nici măcar nu-i mai simți
gustul.

Nuieluşa

Disperare –
tu ancora mea siderală
trăgând după tine
atâta pământ
atâta noroi,
auzi tu oare
cum vidul e străbătut
de şuierul nuieluşii de-alun?

Ședința de igienă psihică

Mă țin de-această iluzie
ca și cum aș călări fenomenalul cal
ce-și atinse în glorie și deșertăciune stăpânul
de-l sângera cu pintenul și-l alinta „*Ducipal!*”

Cum aș putea face altfel mă întreb
vârându-i în gură daurita zăbală
și pipăindu-mi colțurile gurii
simt bătăături dintr-o mai veche boală.

Când dau să mușc – nu mai am măsele
când dau să scuip – nu mai am limbă
când dau să mor – nu mai am moarte
de-atâta viață strângându-mă în chingă.

Mai trag o dată frâul, lipesc cravașa
pe pântecul de aer al acestei iluzii –
psihanalistul îmi șoptește surescitat:
„*Aveți pe suflet câteva contuzii...*”

Încă

Nu-mi lipsește nici un cuvânt
degeaba vă iluzionați
cartușiera ce-mi strânge mijlocul
nu-i o centură
ascunzând vreo pârlită
de hernie.

Nu-mi lipsește nici un cuvânt
de-aceea tac; încă.

Am asupră-mi o hartă
burdușită cu situația generală –
dar meritați voi vreun cuvânt?

Morala fără fabulă

Prea-nțelepte dobitoace
ați venit cu toate-ncoace
să-l vedeți pe Împărat?
Da' mpăratul e în pat,
e bolnav și zace lat.
Nuuu! Împăratul nu-i cretin
(și-asta n-ar fi nici un chin!)
doar atâta: zace lat
e bolnav și dărâmat
prăbușit nu ca un gard
zgâlțâit de-un leopard,
nuuu! Împăratu-i zgâlțâit
de ce medicii-au ghicit
dar, cum au deschis ei gura
țeasta li s-a dus de-a dura;
s-a tot dus, s-a învârtit...

Împăratul?

– Împăratul nu-i tâmpit!
E, numai așa, răcit.
Ăsta e acum consemnul
chiar și semnul
altfel vă mănâncă lemnul
(„În palton de scândură
bezna cin' mi-o vântură?”)
cânticelul îl cunoaște fiecare dintre voi.

Acuma, gata, prea-nțelepte dobitoace,
înapoi!
Înapoi la ieslea voastră –
Împăratul nu se-arată,
ca gutuia în fereastră!

Și tu care

Din salcâmi
se-aude nechezatul
calului troian
al mînzului, adică,
al nepotului
– de fapt –
nu contează
se-aude un șirag de perle false
deșirându-se
acum
când alinierea planetelor
te face s-auzi
încă o dată
„Nu mișca în front!”

Și tu care sperai
că e vorba de ceva
carecumva
cosmic!

Subțire

Linia orizontului –
o coardă subțire de pian
ce-ți va trece sufletul dincolo

de linia orizontului.

Numai

Așteptați prea mult de la mine
eu nu vă pot aduce decât îndoială
și voi care aveți nevoie de minciuna
care să deschidă orice yală.

Regret profund regret aproape sincer
voi vreți să trăiți, eu – numai să fiu,
mâinile noastre nu se pot atinge
voi iubiți cumplit viața – eu chiar sunt viu.

Nu mă rugați să vă urăsc
pentru-a mă putea mai ușor pedepsi –
eu am numai destin și pe el
nu-l puteți include pe ordinea de zi.

Strada, aiurea

Să nici nu știi
măcar
dacă ești
ori de ce ești bolnav
să-ți pâraie oasele
să ți se frângă dară
ca un braț de găteje
să treci strada aiurea
fără să-ți pese dacă
din dreapta
ori din stânga va veni
să-ți fie lehamite
să-ți fie numai lehamite.

O anume răcoare

Voi vreți să știți neapărat
dacă adevărul este ori nu
o rană adâncă?

Îmi amintesc numai
cum coboram
coboram –
căldare cu lanț, într-o fântână:
nu se vedea nimic
simțeam
ori mai degrabă mi se părea că simt
o anume răcoare;
atât.

Acum
totul e atât de confuz
de-mi vine să cred
că nu eu eram
cel ce cobora eram
– aş zice – eram
spun
doar lanțul de carne
la capătul căruia
se auzeau clipocind în apă
câteva picături
de măduvă a spinării.

Dar voi vreți să știți neapărat
dacă.

Criza mondială a nemuritoarelor povești

Străbunica o ruga seară de seară
pe stră-străbunica mea
să-i mai spună o dată povestea
cu împăratul care gol umbla.

Bunica mea n-avea altă poveste
mai potrivită pentru copiii ei
decât cea cu împăratul gol
și curtea lui de mișei.

Mama n-a uitat niciodată
povestea cu-acel împărat
nu mă lăsa să adorm până nu rosteam
adevărul – „*Împăratul umblă dezbrăcat!*”

Numai fiica mea, Alexandra, se strâmbă de râs
când i se povestește despre acel împărat
și spune „*Ce fraieri mai sunteți! Păi, cum
i-ar sta împăratului îmbrăcat?!?*”

Față în față cu acest fabulos adevăr
doar eu, generație de sacrificiu,
nu-l pot uita pe împăratul
ieșind din poveste, seara, ca viermele din măr.

Arsura

lui Ion Caraion

O, Doamne
cum ne mai risipim noi
ca boabele de piper
rostogolindu-se
din punga spartă –
iriși negri
izgoniți dintr-un alb
al ochiului
ce nu mai suportă
arsura lacrimii
nici pe cea a luminii
ce nu mai admite
ce nu mai! –
o, Doamne
albul ăsta din ochi
imaculat
ca o minciună în stare
demențial de pură!

Însemnare

Ceasul meu de-acum –
nebun
ca un vers scris
într-o mănăstire.

Acad. Dr. Ing. Caliban

Sunt foarte multe dispărutele popoare
definitiv ascunse-n cărțile ce-au scris
ci voi în fața șpaltului dintâi
ca-n fața primei porți spre Paradis

iar dincolo de prima noastră carte
la ani lumină de buchea ei dintâi
în doxa lumii doctor, Caliban surâde
ca moartea-n vulnerabilul călcâi.

Paradox cu „*numai eu liber și ușor*”

Poligonul geme sub armele voastre
numai eu liber și ușor

pentru voi
într-adevăr omul
e totul:

om pe țeavă
om la gura țevii
om ochit
om lovit

de-asta nici nu purtați
niscaiva ochelari speciali –
om cu om nu se ratează
oricât de lamentabil ar fi trăgătorul

numai eu liber și ușor
numai eu țintă nemișcătoare
mă clatin liber prin ochii voștri
și doar coșmarul acesta
vă mai ține în viață.

Bancară

Pentru tine porturile lumii
au depus în bănci numai reflux
iahtul tău din os de păpădie
taie berii spuma de-*Alba lux*.

Și-n acest ocean cât degetarul
continentele sunt așezate strâmb
de subtilul securist cu cizma
universitară chiar peste carâmb.

Fierbe crivățu-n calorifere
taifunul *Leana* tropăie-n balcon
contul tău la Banca mondială
dârdăie-ntr-o falsă capă de vizon.

Capriciile modei

Câțiva foști prieteni –
azi zornăind
prin fața casei mele
ca pintenii unui general
pregătind
ori pregătindu-i-se
o lovitură de stat.

La poarta lor
aceleași treizeci de magnolii –
păstratul răsplătei în pungi fine de vițel
a căzut din modă.

Arș!

Cum ai sărit
din cada plină ochi
a ipocriziei – Arș!

Pielea-ncepe să te usture; crapă.

Dormei dormei tu dormei
bacșiș
pe care moartea i-l da
vieții tale.

Arș!

Sângele a început să-ți curgă
nu pe dinăuntrul
ci pe deasupra venelor.

Țin'te bine de propria-ți amintire –
nimeni nu va observa
că nu mai ești.

Dormei dormei tu dormei

Seiful

Copiii mor de scârbă, părinții lor – de silă
penița mea trosnește precum troscotul frânt
pe mări plutește rața umplută ochi cu milă
și-n porturi capre negre ling sarea de pe-un sfânt.

E toamnă, dinții lumii cad galbeni și murdari
de mare, bere acră și vorbe înghițite
ei – gratiile gurii – păzit-au pe cei mari
de adevărul verii fierbând pe roșii plite.

Cine privește-n zare și cată orizontul
își trage-n gând frânghia pe un săpun *Măr verde*
alunecă din viață și își îngrașă contul
într-un seif de brad „*ce frunza nu și-o pierde*”.

În sfârșit

Sărut mâna
ca pe lopățica „*mică*” de infanterie
(de-atâtea ori m-ai pus
să-mi sap groapa cu ea!)
strivește-ne
între prefabricatele tale
fonoizolante
ca pe flori în ierbar
scuipă-ne
ca un fruct dement
propriu-i sâmbure
și împlinește-te! –
chipului tău nelovit de cnutul luminii
află-i, în sfârșit,
bronzul scăpat atâtor măceluri.

Cum alții

Noi –
idealuri înghețate
zângănind ca sulițe
de sticlă,
noi,
Meștere Sticloanță,
noi – Vidriera
cum alții viziera!

Coptura

E foarte bine, n-avem a ne plânge
nu stăm la coadă după cancer și nevroze
suntem cu moarte injectați direct în sânge
ne mirosim coptura ca pe-un snop de roze.

Eu unul n-am nevoie nici de cer –
aici în fundul trainic al turbincii
am zugrăvit tot cosmosul c-un fier
ce-a fost cândva compasul lui da Vinci.

E foarte bine, n-avem a ne plânge
cât suntem injectați cu moarte chiar în sânge.

Gravură

Beznă –
zbaturile disperate ale unui vapor
înşelat de mersul mincinos
al apei;
zgomote înfundate
ca şi cum cătuşile
sunt puse direct pe idei.

Farsa

Istoria e pentru voi o boală
de copii umpluți cu oreon
atârnați lozinci și pe ciroza
care macină plăpândul meu balcon.

Dimineața luați la palme marea
seara bateți pioneze-n munți
peste zi îmbogățiți știința
de-a ivi pe lume doar copii cărunți.

Planuri de evadare

Scap frigului
întemnițat într-o
torță.

Șnurul de-a lungul căruia
sunt întins
mă ține în viață
ca un cordon ombilical.

Când flacăra
va ajunge la mine
eliberându-mă
fumul
o va fi luat mult
înaintea
acestei frânghii a închipuirii.

Mărturisiri de nemărturisit

Tragi pielea de pe secunde.
(verbul *a beli* a fost compromis
de un mitocan aristocrat)
și ultimul an ți se arată
râu de sânge cu oglindă retrovizoare.

Prin Europa
biciul lui Attila
tot mai usucă rufe.

Crucea

Cum m-ai făcut tu să văd
aducător al morții noastre
lacteea Cale a minciunii
ce se sfârșește-n două porți albastre

la fel de-adânci ca infinitul
asemeni lui de cuprinzătoare
stând fiecare-n fața noastră ca o icoană
în care fierb puzderii de popoare

Înalță-te încă o dată, aducătorule
de cutremure și puhoaie!
Vreau să-ți rostesc pentru ultima oară numele
și să-ți cioplesc o cruce din apă de ploaie.

Maestrul către ucenicul său

Să pictezi umărul nebunului
de-aici să tășnească adevăratul
clarobscur; clavicula
ca un viaduct ridicându-se
la chipul schimonosit.

Pe buze,
împietrit, gustul dintâi
al cuvântului
ce nu s-a putut desprinde o palmă de ele
fără a fi huiduit.

Infern – cu Hanibal ante portas

Am ajuns târziu –
totul e boicot.

Nimeni nu-și amintește vreun păcat
ochii nu cerșesc îndurare
prestigiul instituțiilor
spune totul
despre cât de târziu am ajuns.

Aproape fabulă

N-am putut face mai mult –
nu sunt armă să ucid
nici pârjol să nimicesc
steaua mea – bob rece-n blid.

De-ar fi fost cum am vrut eu
mâna mea nu tremura –
mâna mea a tremurat
de-adevărul ce-o mișca.

Nu sunt armă să ucid
nici pârjol să nimicesc –
mâna mea a tremurat
de-adevăr cărturăresc.

N-am putut face mai mult
mâna mea n-a tremurat –
tremurat-a numai viața-mi
de-adevăr adevărat.

De-ar fi fost cum am vrut eu
adevăr-adevărat
mâna mea nu tremura –
mâna mea a tremurat.

Chiar de-a fost cum am vrut eu
nu puteam face mai mult –
adevăr cărturăresc – adevăr adevărat
Dumnezeu în veci ocult.

Antichitate

În această cetate
cuvintele intră numai
în genunchi
din această cetate
cuvintele ies numai pe scut
între timp:

iei cuvântul
dai cuvântul
ți se ia cuvântul.

Această cetate, în această cetate
pregătindu-ne
pentru o oarbă antichitate!

Vis

Am avut un vis de pumă
un coșmar cu libertate:
m-alerga scăldat în spumă
un pluton cu tălpi pătrate

zornăitul din gamele
pe timpanul preeriei
încălzea terciul în ele –
slab meniu al comediei

și cu tălpile ca zarul
peste globul ce-l scurmase
pentru mine da Chezarul
dulci perechi de șase-șase.

Marele pavoaz

lui Richard Lang

Tu scrii zilnic
acest solilocviu îndurerat
despre miturile iraționalului
nu mai poți afla nicicum
– altora le-a fost dat! –
distanța de la tine la el
și cea de la el la moarte
dar între tine și moarte
mijește încă o palmă de pământ
al făgăduinței
cămașa ta se umflă
ca pânza marelui pavoaz
solemnitatea plecării zbârnâie
cu toată larma ei imaginară.

Briciul

Prietena mea Ileana a visat un vis de mort
Marin Cel Mort a plâns în vis că-i omorâse cineva calul
Gabriela e tulburată – acvila ei nu va mai face pui
Și nimeni nu bănuiește cum se va termina balul.

E mare vânzoleală pe-aici, curată bulibășeală –
cei vii se visează morți, cei morți plâng în vis
moartea s-a deghizat minunat în viață iar chelnerii
urlă după fiecare farsă a ei *Ura!* și *Bis!*

Ileana mă sună c-ar fi bine să ne mai vedem
Marin Cel Mort nu s-ar da nici el la o parte de la o întâlnire
Gabriela sculptează în gheață cu melancolii meridionale
eu îmi trag cu briciul pe retină linia de plutire.

Mica, foarte mica publicitate

Ofer:

cușcă spațioasă
în tabelul lui Mendeleev
poziție ideală
cu vedere la toată lumea

contra:

fără cușcă
aștept provincia
prefer alte galaxii
exclus încălzire de la altcineva.

Pastel de toamnă

În gușa mării gunguresc șopârle
și optimism de contrabandă
un zvon a fost închis în turle –
sunt mari bușeli la *Propagandă*.

Azi a trecut pe la Lehliu
trenul modern cu muzichie,
și-am luminat în Europa
cât licuriciu-n magazie.

La ONU a crăpat un geniu
ce-a ronțăit tot microfonul
crezându-l mic burghez vândut –
și-n gușa mării, la Neptun,
abia mai pâlpâie neonul.

Despre cuvânt

Încordat ca un dicton latin
nefolosit de câteva secole
pășesc flancat
de teoria relativității și
revelarea antimateriei;
abia-mi țin gura
spre-a nu arunca în aer
această procesiune
în care eu par victima.

Doamne, dă-mi puterea
să nu mă rostesc
și lasă-i să umble peste ființa mea
cu raza morții
și celelalte povești de speriat copiii!

Deocamdată, numai ție

Ce târziu am observat că nu mai eram
și ce normală mi-a apărut întâmplarea
ce-a îngrozit pe-atâția făcându-i să se clatine –
moartea mi se pare acum pâinea și sarea.

Cine rupe din pâine trebuie să-nghită bucata,
cine a înmuiat în sare va afla gustul ei,
peste toate vorbele noastre descărnate
ca peste-o esplanadă – zborul rotat al unor porumbei.

Ce târziu am aflat că nu face nimic,
că nu e nici măcar o dramă, darmite-o tragedie,
să dispari așa, dintr-o dată, la un semn
ce ți se arată deocamdată numai ție.

Romanță cu piticul istoric

Cum aş putea să-i iert ceva acestei lumi
când am trăit atât de mă cuprinse greața
în palmă port belciugul dresorului de mâini –
piticul sulfamidă – geniu cât e și ceața.

Uitate instituții cu ziduri de urzici
bătrâne secretare cu bazedov și nervii
brodați pe o batistă – vă rog, priviți aici:
piticul sulfamidă istoric bate cerbii.

Tăpșanul ce se vede e doar un crematoriu
în care tropăim frenetic – exaltați
ca frunza spulberată de-un mare oratoriu;
piticul e al nostru, istoric – nu uitați!

Asemeni unui far umplut cu raci
piticul genial ne-arată scurtătura
să devenim mai iute drapele și araci
în via lui de gloriei săpată doar cu gura.

Piticul glorios precum cenușa
iluminat mai abitir decât mătreața
cunoaște dimineața după *Bună dimineața!*
iar seara strânge tandru istoria cu ușa.

Noi așteptăm piticul să ne spună
ce-nseamnă ziuă și ce-i aia noapte
furăm din zbor culoarea de pe-o prună
visând la napi precum la rodii coapte.

Când cade-o lacrimă e lac de-acumulare
când ți-a pleznit o vână te-ai încadrat în plan
de-atâta cazacioc uitat în Hora mare
piciorul tău visează o noapte de *Can-Can*.

Fă pași!

Dacă tai calea unui prost
rămâi surd
dacă-ți taie el calea
nu te-mbogățești.

Piticul-știe-tot
știe și asta
așa că
fuga-fuguța!
ieși până la poartă –

viața bate din picior
ca o paralizie lovită de strănut!

Farandolă

Nimeni nu se mai îneacă
toată lumea se salvează
moartea însăși pare astăzi
vesela vieții sfârlează.

Nimeni nu mai pierde sânge
toată lumea se-ntărește
numai tu străluci ca moartea
vieții ochiului de pește.

Despre altcineva, cu propriile-i vorbe

Îngerul –
bombă cu efect întârziat.

Cineva –
devenit câinele
pe care îngerul i-l oferea
doar spre cumpărare,

A avut sânge
acum – numai coadă.
Fie-i lătrătura ușoară!

Topitoria de plumb

Pentru noi nu există scăpare
decât să fugim înlăuntrul nostru atât de adânc
încât lovindu-ne de propriile suflete
să constatăm că suntem bieți soldăței de plumb.

Copii mai deștepți ori aproape cretini
când vor, orice vor fac din noi –
părinții lor găngavi, ușor plictisiți
ne string cu fărașul, ne-aruncă-n gunoi.

Pentru noi nu există scăpare
ne-am obișnuit cu toate acestea, cu jocul
de-a fi pierduți de noi prin noi înșine –
suntem plumbul dement venerându-și focul.

Talpa

Să ne ridicăm –
n-am sărutat bocancul
talpa lui cu ținte
iat-o îndepărtându-se.

Până acum n-am făcut altceva
decât s-o simțim
răvășindu-ne chipul;
acum avem răgazul s-o vedem:
pierzându-se-n sus
pare chiar bolta cerească.

De vrem
putem distinge carul mare –
răstignită pe roțile lui
viața noastră încă
pâlpâie.

Îți mângâi obrazul
șoptindu-ți: să ne ridicăm.

Întâmplare aproape asiatică

Un singur cal a mai rămas întreg
în Capadocia – nici mort, nici în sclavie;
seleucidul cel cu pintenii de foc
nici nu-l afla, nici nu știa de va să vie.

Trecură poate zile, poate un mileniu –
un singur cal mai răvășea-neștire
apă, văzduh, pământul, frunza
și apăru deodată o uimire:

„De unde-atâta aur? De unde țesături?
De unde-atâtea pietre, cu toate prețioase,
venind totuși din țara ucisă de demult?
De unde toate-acestea și cine le mai coase?”

Un singur cal a mai rămas întreg.

Nesfârșita pribegie

Erau doi.

N-a fost nevoie să ne-o spună –
am știut din prima clipă
că sunt cărturari.

Părăsiseră Alexandria
după ce-și sfâșiaseră hainele
de pe ei,
văzând cum se mistuie-n foc Biblioteca,
în vreme ce
știința niciunuia din marii învățați
ai cetății
nu putea face nimic.

Când ne-au spus că e timpul să plece
am regretat; ne obișnuiserăm cu ei.

În semn de mulțumire,
spuneau,
pentru găzduirea ce le-o dasem
n-aveau altceva să ne dăruiască
decât un săculeț plin cu cenușă
din ceea ce fusese
marea minune a lumii.

L-au pus cu umilință
pe un raft al bibliotecii noastre.

La puțină vreme după plecarea străinilor
casa noastră arse din temelii –
focul, pare-se, a izbucnit
dinspre cărți.

Aşa a început
nesfârşita noastră pribegie.
N-am luat cu noi
decât o mână din cenuşa
încă fierbinte –
o purtăm la gât
în săculeţe de piele.
Ne rugăm de găzduire.

Bloc-notes

Pe sârmele de telegraf atâră
doar sufletele celor ce-au scăpat
din visul de-a fi liberi și de taina
că a fi liber e păcatul demodat.

Stau patru pelicani de ață
în Cișmigiu, la Biblioteca Sadoveanu,
se-ngrașă de plăcere răsfoind, pe blat,
un Paris Match ce-a apărut la anu'.

Behăie gura de canal la noi
și ne aduce știri de la Metrou
unde s-a stins curentul pentr-un secol
și trenul e împins doar de ecou.

Capcană

Ție, celui care
ai imaginat o inimă
de poet,
Dumnezeu să-ți dea puterea
s-o înțelegi!

De neuitatul Caligula

Citesc într-o scriere
nu prea demult apărută
că după primele cincizeci de victorii
dobândite în amfiteatru
împins de ovațiile mulțimii
mămuțoiul de Caligula
îmi trimise cuvenita placă de lemn,
dar „*cu un mesaj insultător*”
pe măsura caracterului său:

Rude rite donatar ignavus – Lașului i se acordă libertate.

Pare-se că am spart placa în două,
m-am reangajat
și numărul victoriilor mele cresc, zice-se,
la șaptezeci
când lepădătura de Caligula
a fost asasinată.

Claudiu respectă voința mulțimii
și-mi trimise o altă placă tot de lemn,
dar pe care – se spune – putui să citesc
„*mesajul caracteristic*”:
Desine: tridens tibi nimium placet –
Nu mai lupta; îți place prea mult tridentul tău!

Astfel părăsii amfiteatrul în plină glorie.

Domnia lui Claudiu
nu-mi lăsa amintiri deosebite,
în schimb
nu-l pot uita nicicum
pe maimuțoiul de Caligula,
de-aceea
în fiecare noapte îmi lustruiesc tridentul
cu cenușă
până mă ustură ochii de strălucirea lui,
îi ascut vârfurile
și întăresc nodurile plasei.

Prietenii susțin, nu fără dreptate,
că mi-am investit nefolositor
libertatea,
că nu m-aș fi obișnuit defel
cu noua mea ocupație – ghid
pentru turiștii interesați de Roma imperială.

Și-apoi
nici n-ar fi prea sigură
această îndeletnicire
năpădită cum e
de-atâtea riscuri.

Învățăturile cuiva către el însuși

Îmi spui ceva de niște lanțuri
bâlbâi ceva de niște cuie
și îmi arăți o putrezită cruce
pe care câțiva orbi vor să te suie.

Fii pentru ei luceafărul de ziuă
fii dacă e nevoie și acel de noapte
mai geluiește-o scândură chiar două
anunță-i că sunt așteptați de fapte.

Petrece-le de după brâu frânghia
de care să se țină pentru-a te ajunge
și când vor pune gâfâind mâna pe tine
dă-le rășina să te poată unge.

Chiar nimeni nu te-oprește să o faci
nimeni n-are de ce să se-ndoiască
de prețul făr' de preț al disperării –
condu-i, ajută-i, fă-i să făptuiască!

Jurnal din subterană

Provincie.

Imperiile au uitat de noi –
nu mai știu căruia din ele
îi aparținem.

Tresar

pentru o clipă numai
când ne mai simt
ca pe un apendic inflammat.
Sau ca pe o pepită de aur.
Strămoșii noștri nu-și amintesc
dacă la noi a fost ori nu
canonizat vreodată un sfânt.

Provincie p r o v i n c i e

Cristofor către Columb

lui Mihai Botez

Să-i dăm acestei morți un nume cât mai viu
să-i tragem peste moacă un colorat chipiu

să-i țină umbră deasă și moale cozorocul
să tremure-ntre buze Măria-sa chiștocul

să-i zicem dară *Liru* ori poate *Tra-la-la*
acestei morți cu ifos de-a fi ea viața ta

și să-nălțăm acolo în plin buricul mării
catarg cu pânză dalbă din chiar izmana sării

noi, dând cu talpa „*Adio!*” acestui mal de bube,
s-o luăm iarăși spre știi tu și eșuând în cube

loviți să fim de ciumă cum alții de noroc
în trist orașul-cela ce-și dă el singur foc

și istoviți de visul desigur schizoid
să vomităm averi în stins Valladolid!

30 iunie 1984

DEATH BY INVITATION ONLY

„Aveți pe suflet câteva contuzii.”

Un psihanalist

pragul

oamenii aceștia
îmi trec pragul casei
asemenea luminii
care orbecăie
în noapte

oamenii aceștia
îmi trec pragul casei
asemenea ploii
rătăcite în pustiu

nu le pot spune:
opriți-vă
eu sunt noaptea

nu le pot spune:
opriți-vă
eu sunt pustiul

pentru ei
pragul e totul

deeper than deep

în fiecare zi
când vreau să-mi amintesc de mine
mă uit într-un înger prin chiar ochiul său drept

în fiecare zi
când vreau să-mi amintesc de înger
mă uit din înger afară chiar prin ochiul său stâng

când obosesc de-atâta privit
încep să scot din înger prin chiar ochiul său drept
fire de nisip fire de nisip fire de nisip

dar

de fiecare dată chiar prin ochiul său stâng
năvălesc înapoi în înger
firele de nisip firele de nisip firele de nisip

nu știu unde să mă mai ascund de atâta deșert
și de atâta înger

figura etymologica

îmi scrie din nou Tecumseh
conducătorul bravului popor
al Shawneelor:

„Live a good life, sing a long song, die a quiet death”

întorc pe partea cealaltă
frunza pe care e scris mesajul
și-i răspund prietenului Tecumseh
conducătorul bravului popor
al Shawneelor:

Some lives ago, a death ahead

furculița de aur

îmi îngrop morții
cu o furculiță de aur

fac ochii roată și văd
sfârșitul în 3D

cobor niște scări pe care
am uitat să le urc

dimineața aceasta
îmi pare fără sfârșit

nimic nu poate
s-o tulbure

nimic nu o clatină

nimic

călătoria lui
– *in memoriam florin manolescu* –

era foarte obosit
tocmai îl îngropase pe dumneazeu

de la cimitir până acasă
se tot întrebase
de ce făcuse singur
toată treaba

după ce s-a spălat pe mâini
a înțeles
că purta legate de umăr
două lopeți

îl dureau
cumplit de tare

abia de le mai putea mișca -
inutile
precum rugăciunea unui ateu

călătoria lui sfârșea aici
o alta nu-și mai dorea

pământul și dosul palmei
– *in memoriam luca pițu* –

și dacă pământul nu este
altceva
decât o lacrimă
pe care dumnezeu
și-o va șterge într-o zi
de pe obraz
cu dosul palmei?

în numele tatălui și al fiului

nimeni nu știe
în ce an s-a născut dumnezeu

câtiva își aminesc
în ce an a murit fiul său

în rest
toți sunt fericiți
ca lemnul crucii lui barabbas

nimeni nu va afla
în ce an a murit tatăl

înălțându-se din mormânt
fiul a luat cu el
misterul morții tatălui

al doilea suflet

dacă aş avea un al doilea suflet
l-aş face pânză de corabie

şi

aş asculta cum o deşiră vântul

apoi

aş împleti o altă pânză
din ghemurile de sfoară
găsite la poalele catargului

aşa

aş avea mereu un al doilea suflet
numai şi numai
al meu

cele două trupuri

trupul meu de seară nu mai seamănă
cu trupul meu de peste zi

cel dintâi îl întreabă pe cel de-al doilea
aşa cum un copac întreabă un alt copac:

cum poţi trăi lipsit de rădăcini?

cel întrebat răspunde ridicând din crengi

Învingătorul
– *povestind un vechi poem* –

intrase în arenă să ucidă măcelul
din cap până-n picioare era
tot o carne vie

nu mai simțea care este
propria-i carne și care
carnea celor pe care-i învinsese

prinsese gustul sângelui

ciopârțit de uralele mulțimii
împuținat de huiduielile ei
s-a uitat o clipă spre cer:

*desine: tridens tibi nimium placet –
nu mai lupta; îți place prea mult tridentul tău*

înainte de-a se arunca
în colții propriei arme năclăite de sânge
a mai apucat să șoptească:
am învins!

apoi a venit ploaia

30 iunie 2009

nevoia unui ghid turistic

mă simt asemenea şenilei de tanc –
tot ce strivesc devine istorie

la nord de Rio Negro
oamenii traversează viaţa
spre moarte
în bărci lungi şi subţiri

vâslesc doar cu mâinile
vâslele rămân acasă –
lemnul pentru cruci
este foarte scump

la sud de Rio Grande del Norte
moartea traversează oamenii
peste munţi
ţinându-i de mâini
până învaţă drumul vieţii

în mod sigur
voi scrie cândva
un ghid turistic căci am deja prefaţa:

îmblânzită de moarte
viaţa este o pisicuţă
care se visează
leoaică

un dor de neînțeles

în fiecare seară
îmi car inima într-un lighean

o las la malul mării
ca să pot dormi liniștit

dimineața îmi iau inima înapoi
într-un coș de răchită

mi-o potrivesc la loc
de unde am smuls-o seara

mă simt ca nou

doar seara mi se face un dor
de neînțeles
de mers la malul mării

oamenii aceia

ajunsesem prea târziu – oamenii nu mai aveau aripi

cât era ziua de lungă
îi căram în spinare: îngeri schilodiți

seara îi îngropam la marginea mării

peste noapte înghețam de spaima
că iar se va face ziua

și se făcea

cartea

mii de ani am citit –
toate cărțile lumii
amânând clipa în care
voi adăuga lumii
propria mea carte

am tras de timp
mileniu după mileniu
recitind toate cărțile lumii
doar spre a nu vedea cum se naște
cartea mea

limbile tuturor neamurilor
se deschideau privirii mele
atinsă parcă de iarba fiarelor
așa că nu mi-a scăpat
nicio carte a lumii

când a trebuit să adaug lumii
propria mea carte
toate cărțile lumii au dispărut
și cartea mea a rămas singură

am înțeles atunci
că nu există alte cărți
există doar Cartea mea
cu milioanele ei de ani
între pagini

atelier în carne vie

cioplesc în mine
fără milă
fără încetare

dalta prinde viață
carnea prinde moarte
nimeni nu prinde de veste

adorm ca un dezertor
dimineața mă trezesc
încătușat și gol pușcă

lumea din jurul meu
e plină de așchii

peste tot – carne risipită

cine mi-a comandat
lucrarea asta
a uitat de ea

cioplesc în mine
așchie după așchie

am devenit
propriul meu atelier

calea

nu știu cum să ies. nu găsesc calea. conturul delirează
mult prea multe umbre pentru un singur om. și acela bolborosind
o limbă de început de lume. sau una de sfârșit. oricum totuna.

nici piciorul fiarei nu mai lasă urme. nici fluturele nu mai știe
din ce parte îi vine aripa transparentă. din ce parte – zborul.
cineva solfegiază deși notele nu au primit încă un nume. balconul

abia se mai ține în câteva cuie de aer. deasupra – miriște albă.
dedesubt – miriște albă. eu nu mă deslușesc de-atâta limpezime
prin care trec într-un car de foc. plin de ecouri – surd la sunete. eu.

DORIN TUDORAN, DE BUNĂVOIE, AUTOBIOGRAFIA MEA

LUNGUL DRUM AL ÎNTOARCERII ACASĂ

Motto: „Nu-mi plac iacobinismele, dar nici uitarea nu mă încântă. Dacă românii vor uita, iarăși, foarte repede, la ce au fost supuși, sacrificiile lui decembrie 1989, și altele, vor fi înjosite. Am o idee. Când lucrurile vor intra într-o matcă cât de cât firească, unul din marii artiști plastici ai românilor să se gândească la un monument în două mișcări: al recunoștinței și al rușinii. Îl văd ca o aripă de lumină și una de beznă. Executat în sute, mii de copii, el ar putea fi plasat la marile răspântii românești, spre a reaminti românilor de azi și de mâine cât de jos poate coborî ființa umană, dar și cât de extraordinară se poate dovedi. Și pe soclul aceluia monument în două mișcări, să fie gravate în tonuri diferite numele celor ce nu trebuie uitați: unii pentru joshicia în care au cufundat un neam, ceilalți pentru sacrificiul adus ca neamul acela să aibă o șansă de a reînvia.” (Dorin Tudoran, „Agora”, vol. III, nr. I, 1990)¹

Între anii 1973 și 1985, adică de la debutul său literar și până la evadarea din burta Molohului comunist, poetul a reușit să publice: *Mic tratat de glorie* (1973), *Cântec de trecut Akheronul* (1975), *O zi în natură* (1977), *Uneori, plutirea* (1977), *Respirație artificială* (1978), *Semne particulare* (1979; antologie), *Pasaj de pietoni* (1979; 32 de inedite, pe lângă multe titluri selectate din cărțile anterioare).

„Cântărețul fără de frică și fără prihană” fusese, în perioada 1973–1985, concurat de publicist prin *Martori oculari* (1976, alături de Eugen Seceleanu), *Biografia debuturilor* (1978), *Nostalgii intacte* (1982) și *Adaptarea la realitate* (1982).

Fiindcă a debutat editorial în 1973, după apariția Tezelor din 6 iulie 1971, prin care egolatrul Ceaușescu și-a început zisa revoluție culturală, reimpunând cultul personalității, pe care îl condamnase la predecesorul său, Dorin Tudoran – spre deosebire de șaizeciști – nu a beneficiat de etapa relaxării culturale de după 1965.

Acel „personaj al tragediei intelectualității române” s-a războit cu două forme înfrățite ale cenzurii: cenzura de stat executată prin instituții ale sistemului (D.S.S. și Secția Propagandă și Presă a C.C. al P.C.R., D.G.P.T., C.P.T. și C.C.E.S.) și cenzura de breaslă, pe care

¹ Dorin Tudoran, *De la dictatura personală la juntă comunistă*, în *Kakistocrația*, Editura Arc, Chișinău, 1998, p. 134.

² Dorin Tudoran, *Frig sau Frică? Sau despre condiția intelectualului român de azi*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 32.

am văzut-o în acțiune mai ales după desființarea C.P.T.-ului (*Decretul nr. 472 cu privire la încetarea activității Comitetului pentru Presă și Tipărituri*, publicat în *Buletinul nr. 138* din 26 decembrie 1977), de care făcea mare caz Nicolae Ceaușescu, deși el însuși nu avea să renunțe ca, ocazional, să fie un cenzor la extrem:

„Când s-a desființat (cât s-a desființat!) Cenzura în România? Exact când ideologul a avut toate probele că omul de bine nu mai e... de bine, că, pus în fața răspunderii, va prefera, în majoritatea cazurilor, să se poarte precum cel mai temut cenzor. Practic, desființarea Cenzurii a creat situația de om contra om. Un fel de reeducare gen lagărul de la Pitești, pe care o știți foarte bine de la Paul Goma, lagăr unde nu te mai bătea gardianul, ci un coleg de celulă devenit torționar.”³

Pe măsură ce s-a schimbat într-o scriitură totalmente ostilă acelor vremuri de seism cultural – provocat prin Tezele din 6 iulie 1971 – poezia lui D. Tudoran a denunțat „arta de a inventa dușmani, pentru simpla plăcere de a-i lichida”⁴.

Deci fiind incapabil, caracterial, să se adapteze la o realitate ostilă, D. Tudoran a intrat în conflict cu devoții regimului, astfel că s-a ajuns, din partea poetului, la contestarea sistemului, iar din partea Puterii – la necesitatea anihilării disidentului.

Din 1985, Dorin Tudoran și-a început (voit!) suicidul literar, ca poet, întrucât prin „Agora” (1987–1993), care „a încercat să fie o punte între românii din țară și cei din afara hotarelor ei geografice, între gândirea democratică din România și valorile democratice din Occident, Europa Centrală și de Est”⁵, gazetarul a lucrat în folosul literaturii noastre, căci nu România o părăsise poetul, ci o dictatură.

Că poetul și gazetarul Dorin Tudoran („cel mai aprig și curajos contestatar din ultimii ani ai deceniului opt”⁶, care, la 24 iulie 1985, a ieșit din carcera ceaușistă) merită, grație valorii cărților sale, să fie obiectul unui demers recuperator rămâne un fapt incontestabil.

³ Dorin Tudoran, *Frig sau Frică? Sau despre condiția intelectualului român de azi*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 56.

⁴ Ștefan Aug. Doinaș, *O zi în natură, o zi în istorie*, în *Lectura poeziei*, Editura Cartea Românească, București, 1980, p. 249.

⁵ Dorin Tudoran, *La revedere...*, în „Agora”, vol. I, nr. 2, 1993.

⁶ D. Micu, *Dorin Tudoran*, în *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, Editura Saeculum I.O., București, 2000, p. 363.

Tot răscitind enunțul „*am devenit, sub presiunea timpurilor și grație slăbiciunilor interioare, o voce a unei mulțimi care, de fapt, nu vroia să urle*”⁷, ne întărim în convingerea că în speță nu ar trebui să rămânem adepții dezistoricizării lecturii, prin „*ignorarea activă sau pasivă a contextului istoric*”⁸.

Cel ce fusese pregătit să piară „*pentru a apăra niște principii*”⁹, care ne îndeamnă ironic: „*Prefăceți-vă că mă auziți!*”¹⁰, a triumfat asupra poetului, întrucât s-a călăuzit după „*certitudinea unui coleg al nostru*”, conform căruia să trăiești în bolgia nonimplicării este cel mai grozav dintre păcate: „*Îl cheamă Dante Alighieri și spunea: «Cele mai negre locuri ale iadului sunt rezervate celor care se mențin neutri în timpuri de criză morală».*”¹¹

Pe lângă valoarea literară a cărților lui Tudoran, trebuie avut în vedere și modul cum omul – deși conștient că expatrierea este un suicid literar pentru acela care „*nu are geniul limbilor străine, spre a ajunge să viseze în ele*”¹² – i-a întors spatele dictaturii, așa devenind un model de intelectual care – prin opoziție cu acei „*trompetiști de vocație*”, acei „*profesioniști ai împrôșcării cu noroi*”¹³ ai ceașismului – ne face să ne simțim mai drepecți, mai curați și mai curajoși.

În spațiul literar românesc (prin deschiderea afirmată ca recul al evenimentelor din 1989) s-a reaprins, nu spectaculos, fenomenul Tudoran, scriitorul contribuind la evidenta temporizare a recuperării operei sale. Afișând o bizară nepăsare față de propria poezie, el va fi crezut-o vinovată de ceea ce i se întâmplase înainte de 1989? Și – în această chestiune – autorul „*Viitorului facultativ*” nu era departe de

⁷ Daniel Cristea-Enache, în „Adevărul literar și artistic”, nr. 623, 2 iulie 2002.

⁸ Pierre Bourdieu, *Mizeria anistorismului*, în *Regulile artei*, Editura Art, București, 2012, p. 389.

⁹ Dorin Tudoran – Daniel-Cristea Enache, *Mă consider deja mort, fiindcă nu mai sunt gata să mor pentru credințele și idealurile mele*, în *Sertarul Scriitorului Român. Dialoguri pe hârtie*, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 228.

¹⁰ Dorin Tudoran, „*Pisicuț – prima strigare*”, în *Pisicuț. Somnografii*, Editura Paralela 45, Pitești, 2010, p. 11.

¹¹ Dorin Tudoran – Daniel-Cristea Enache, *Mă consider deja mort, fiindcă nu mai sunt gata să mor pentru credințele și idealurile mele*, în *Sertarul Scriitorului Român*, Ed. cit., p. 229.

¹² Dorin Tudoran – Octavian Paler, *Ce-am făcut de când am fost silit să-mi părăsesc țara a mers împotriva uitării*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 89.

¹³ Dorin Tudoran, *Mediocritatea curajului sau curajul mediocru*, în *Adaptarea la realitate*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 61.

adevăr, așa cum se va pronunța după 1990, intervievat fiind asupra cauzelor care au dus la interdicția de a mai scrie poezie, după 1985.

Cea din urmă carte de versuri a lui D. Tudoran, *De bunăvoie, autobiografia mea*, fusese elaborată în România, dar avea să fie tipărită în Danemarca, în 1986, la Editura Nord, prin eforturile lui Victor Frunză, ca proprietar al micii edituri din Aarhus, și ale lui Ion Caraion, trăitor în Elveția, la Lausanne, unde edita *Don Quichotte* și *Correspondances*: „«Acesta este cadoul meu pentru tine și pentru tot ce ai făcut și reprezinți».”¹⁴

Fiind titlul unui poem din sumar, din partea întâi: *Viitorul facultativ*, *De bunăvoie, autobiografia mea* se explică prin raportare la o etapă din viața poetului: grevistul foamei era obligat să bată calea de la procurorul-șef Horia Nelega, care „dădea coșmaruri atâtor inocenți luați în colimator, striviți de malaxorul represiunii”¹⁵, până la procurorul Marin Cercel, în beciurile de sub Calea Rahovei.

De bunăvoie, autobiografia mea, titlu ironic, cum au mai fost *Mic tratat de glorie* și *Adaptarea la realitate*, ne trimite la „formula sacrosantă”, de încheiere, a declarațiilor date, când „mă duceam în beciurile de sub Calea Rahovei așa, de plăcere, și declaram ce declaram liber și nesilit de nimeni”¹⁶.

Odiseea volumului *De bunăvoie, autobiografia mea* o refacem din confesiunile intervievatului: „Este o carte de poeme. Am scris-o în România. Mai mult, spre groaza unor editori, am predat-o spre a fi publicată în țară. Refuzată fiind, am trimis-o în străinătate, întâi a fost citită – câteva poezii pe săptămână – timp de câteva săptămâni la Europa liberă, însoțită de comentariile lui Virgil Ierunca.”¹⁷

Ca fațetele predecembrismului politico-socio-literar să fie mai clare, chit că nu puțini sunt cei ce fac alergie la contextualizare, să revenim la vol. *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, din care ne somează câteva detalii privind nivelul de cunoaștere al Securității în privința

¹⁴ Dorin Tudoran – Gellu Dorian, *Poezii sunt imprevizibili – și atunci când decid să tacă, și atunci când hotărâsc că ar mai avea ceva de spus. De preferat ar fi să tacă, dacă nu mai au nimic esențial de spus*, în *Luxul indiferenței*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015, p. 330.

¹⁵ Dorin Tudoran, *A lega, legare*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 223.

¹⁶ Dorin Tudoran – Gellu Dorian, *Poezii sunt imprevizibili – și atunci când decid să tacă, și atunci când hotărâsc că ar mai avea ceva de spus. De preferat ar fi să tacă, dacă nu mai au nimic esențial de spus*, în *Luxul indiferenței*, Ed. cit., p. 330.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 329–330.

mișcărilor lui Dorin Tudoran, detalii alăturate aprecierilor asupra naturii rechizitoriale a poeziei obiectivului „*Tudorache*”:

1. „În prezent, la postul de radio «Europa liberă» sînt difuzate emisiuni comentate de VIRGIL IERUNCA, în care este citit volumul de poezii intitulat «De bunăvoie autobiografia mea», făcîndu-se mențiunea că nu poate fi citit în țară întrucît poartă semnătura celui în cauză, care nu are acces la nici o editură, ziar, sau publicație literară.”¹⁸;

2. „De asemenea a trimis prin intermediul matematicianului MIHAI BOTEZ și al unui funcționar de la ambasada S.U.A. postului de radio «Europa liberă» volumul în manuscris «De bunăvoie, autobiografia mea», din care sînt lecturate periodic poezii, întrucît au un profund conținut contestatar.”¹⁹;

3. „Începînd din 07.11.1984, la «Europa liberă» este lecturat volumul de poezii «De bunăvoie, autobiografia mea», cu un evident conținut contestatar, transmis în manuscris, în exterior, de DORIN TUDORAN.”²⁰

Poeziile din *De bunăvoie, autobiografia mea* au ieșit în lume de la Radio Europa Liberă, prin vocile Virgil Ierunca și Alain Paruit, în emisiunea „*Povestea vorbeii. Pagini uitate, pagini cenzurate, pagini exilate*”, după ce dactilograma fusese retrasă de la Editura Cartea Românească, revoltatul Tudoran apreciind „că oferta de tipărire este urmarea intervenției organelor de securitate care ar dori astfel să-l compromită față de colegii de breaslă și de cercurile din străinătate”²¹.

Să ne reamintim cum procedase D.S.S.-ul în privința cărții *Adaptarea la realitate*, care a intrat în câmpul literar grație jocului pervers al ofițerilor din D.U.I. nr. 233433, care stabileau măsuri după măsuri, planuri după planuri, prin care se urmărea ținerea sub control a cazului Tudoran, drept care (iată stratagema!) „în ceea ce privește publicarea lucrărilor pe care le are depuse la diferite reviste și edituri, vor fi făcute demersuri pe lângă conducerile acestor instituții”²².

Reangajarea lui Dorin Tudoran – după ce demisionase de la „Luceafărul”, fiindcă nu i se dădea avizul de plecare în străinătate, unde primise o bursă din partea *Institutului Goethe* (R.F.G.) – avea să rămână nesoluționată, pe când ofițeri ai D.S.S.-ului, respectând

¹⁸ Notă de măsuri în cazul privind pe scriitorul Dorin Tudoran, 21.01.1985, în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 431.

¹⁹ *Ibidem*, Notă, p. 434.

²⁰ *Ibidem*, Notă, 22.02.1985, p. 436.

²¹ *Ibidem*, Raport, 27-XI-1984, p. 427.

²² *Ibidem*, Plan de măsuri privind pe scriitorul „*Tudorache*”, 13 oct. 1982, p. 256.

Planul de măsuri privind pe scriitorul „Tudorache”, Nr. 0047.145 din 13 oct. 1982, deblocau editarea *Adaptării la realitate*, care, după iunie 1979 (reținem din „Argument”), îi fusese predată Editurii Dacia, însă volumul zăcea acolo, „uitat”, de aproape trei ani.

Intervenind la Ion Traian Ștefănescu, prim-vicepreședinte al C.C.E.S.-ului, careva dintre securiștii din cazul D. Tudoran a obținut tipărirea *Adaptării la realitate* în afara planului editorial, dându-se „Bun de tipar” pe 29 octombrie 1982, îndată după *Planul de măsuri privind pe scriitorul „Tudorache”* din 13 octombrie 1982, iar faptul a produs comentarii tăioase, „pretutindenerii” crezându-se înșelați de către Puterea ale cărei comenzi le implementau cu slugărnicie:

„Se comentează negativ și faptul că deși se cunoaște de mult cine este și care este atitudinea lui Dorin Tudoran, cu toate acestea Editura Dacia i-a scos recent cartea «Adaptarea la realitate» peste planul editorial cu aprobarea tov. Ștefănescu Traian, i s-a oferit un post la Asociația Scriitorilor din București – deci într-un punct cheie pentru problemele breslei, privilegii de care nu se poate bucura un scriitor tânăr cu o poziție corectă, cu o artă angajată cu lucrări ce servesc interesului culturii și poporului (Paul Anghel, Ion Gheorghe, Constantin Sorescu și alții).”²³

Publicând, și fără să fie în planul editorial, cum să fi fost Dorin Tudoran un ostracizat politico-literar? Cine să fi fost cei ce favorizau o pretinsă „victimă a regimului nostru actual”²⁴? Rivalii săi din jurul „Săptămânii” la cine se vor fi gândit dacă nu la ofițeri ai D.S.S.-ului, de vreme ce în interior și în exterior poetul trebuia văzut ca „element contestatar creat artificial de aceste organe”²⁵?

Pe lângă suspiciunile injectate în mediul literar, Securitatea, grăbind editarea *Adaptării la realitate*, avea să își atingă și cel de-al doilea obiectiv: cărții i s-a asigurat o scurtă prezență în librării, apoi au dosit-o, dar niște librari – pentru a-și recupera banii investiți – au vândut ceva din tiraj, unor școli, pentru premiera elevilor, astfel că un exemplar avea să ajungă în ghiozdanul Alexandrei Tudoran, fiica poetului, căruia Editura Dacia nu i-a dat nici măcar o singură carte.

²³ Notă-raport, 5.04.1983, în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 320.

²⁴ Laurențiu Fulga, în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 320.

²⁵ Plan de măsuri privind pe scriitorul „Tudorache”, 13 oct. 1982, în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 257.

Așa cum *Adaptarea la realitate* fusese trasă în umbră – fiind văduvită de orice ecou de presă, prin metoda *pulverizării* cărții, de care a vorbit Monica Lovinescu – tot așa urma să se întâmple cu *De bunăvoie, autobiografia mea*, în caz că Dorin Tudoran s-ar fi decis să joace mai departe în acel păgubitor simulacru al normalității, în care i se promiteau multe, dar nu i se rezolva nimic.

Hrănind orice formă de iluzie într-o speranță de viitor literar, contestatarul ar fi acceptat nu doar suicidul literar, dar și împăcarea cu sfârșitul de tipul Gheorghe Ursu, pe care i-l pregăteau procurorii, presându-l („*Jos, la Cercel! Dai declarația cum trebuie de data asta.*”) să livreze „*angajamentul că nu voi mai comite asemenea fapte*”²⁶.

Cine se făcea vinovat că poetul – conform legilor acelor ani – a comis o infracțiune expediind *De bunăvoie, autobiografia mea* în Franța, dacă nu chiar Securitatea, care i-a transformat viața într-un iad, făcându-l insignifiant ca scriitor, neputincios în ceea ce privește câștigarea pâinii cea de toate zilele? Nu Securitatea, cu obsesiile sale de atotputernicie, sta la temelia strigătului de disperare pe care l-a formulat Dorin Tudoran în scrisoarea către Dumitru Radu Popescu, președintele USR, pe care i-a trimis-o pe 16 decembrie 1983?

După ce repunea pe tapet vechea problemă a serviciului, după farse care „*au avut darul să eternizeze condiția mea de șomer*”²⁷, Tudoran avea să invoce sfârșirea statusului său de scriitor, vorbind despre dactilograma *De bunăvoie, autobiografia mea*, aceea care „*s-a reîntors, după atâția ani, pe masa mea de lucru*”²⁸, după ce a zăcut, din 1979, la Editura Cartea Românească, fără să fie introdusă nici în planul editorial pe anul 1984.

Ceea ce refuza D.S.S.-ul să priceapă era faptul că, ferindu-se de apariția altui Goma, crea – prin neînțelegere și prin vocația simulării și a pedepsirii – cel mai autentic anticomunist, pe care – cu toate că l-a strivit ca scriitor, închizându-i ieșirile în lume – nu a reușit să îl clatine în forul intim al convingerilor sale:

²⁶ Dorin Tudoran, *A lega, legare*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 225.

²⁷ Dorin Tudoran, *TOVARĂȘE PREȘEDINTE*, Dumitru Radu Popescu // *Uniunea Scriitorilor*, în *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 381.

²⁸ Dorin Tudoran, *Tovarășei Suzana Gâdea*, *Președinte al C.C.E.S. din R.S. România*, în *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 385.

„Cum nu pot publica nici în reviste (să nu mai vorbesc că în edituri se cere autorilor de volume de critică literară să scoată din sumar paginile privind cărțile mele, deși – nu-i așa? – oficial nu există nicio interdicție privind apariția cărților mele și referirea la ele!), practic, sunt împiedicat să-mi câștig existența prin exercitarea profesiei mele – cea de scriitor.”²⁹

Când în scrisoarea pe care Tudoran i-a adresat-o tov. Suzana Gâdea, președinte al C.C.E.S. între 28 august 1979 și 22 decembrie 1989, citim că volumul „*propus spre apariție, în 1984, Editurii Dacia, și acceptat inițial de editură nu are nici el șanse să vadă lumina tiparului în anul ce vine, 1984*”, ne întrebăm la care dactilogramă făcea referire poetul. Prin bunăvoința fostului colaborator al Editurii Dacia, D. Tudoran, avem ocazia să ne edificăm asupra problemei:

„Stimate tov. Tudoran, / Vă comunicăm că oferta dvs. de publicare a volumului de poezii «*Viitorul facultativ*» a fost acceptată de editura noastră. În așteptarea manuscrisului, primiți asigurarea întregii noastre stime și prețuiri. / Șef redacție, Vasile Igna”³⁰

Ceea ce ar trebui precizat este că până să retragă *De bunăvoie, autobiografia mea* de la Editura Cartea Românească, înainte de 27 noiembrie 1984 (conform datei din *Raport*³¹), Dorin Tudoran, schimbând titlul dactilogramei din *De bunăvoie, autobiografia mea* în *Viitorul facultativ*, a încercat să iasă din impas apelând la Editura Dacia, până la 18 februarie 1983, cum ne arată documentul semnat de către redactorul-șef Vasile Igna.

Ceea ce ne mai rămâne de știut este că dactilograma *Viitorului facultativ* nu a ajuns la sediul Editurii Dacia, dar Alexandru Căprariu a primit un exemplar din *Viitorul facultativ*, pentru uz personal, să zicem. Venind la București și întâlnindu-se cu Tudoran, Alexandru Căprariu – în calitate de director al Editurii Dacia și de bun prieten, așa cum se dovedise în cazul *Respirației artificiale*, pe care a salvat-o de la topit – l-a convins pe D.T. cu privire la imposibilitatea tipăririi *Viitorului facultativ*, după cum își va reaminti poetul în 2020:

²⁹ Dorin Tudoran, *TOVARĂȘE PREȘEDINTE*, Dumitru Radu Popescu // Uniunea Scriitorilor, în *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 382.

³⁰ Vasile Igna – Editura Dacia, nr. 425, 18.II.1983.

³¹ *Raport*, 27-XI-1984, în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 427.

„Deși Editura Dacia îmi acceptase oferta, toate încercările mele de a publica poezii din Viitorul Facultativ (practic De bunăvoie, autobiografia mea) în reviste s-au soldat cu eșecuri. Fie redactorii revistelor se speriau, fie că ajunse la cenzorii desființatei... Cenzuri aceștia le scoteau din revistă. Pe acest fond, după ce i-am trimis manuscrisul lui Sandy Căprariu (doar pentru ochii lui), Căprariu a venit la București, ne-am întâlnit și mi-a spus că ar trage un cartuș în van – cartea nu ar putea să apară, el ar pune editura într-o situație imposibilă și ar mai lua și scatoalce de la cei de sus. Avea dreptate. L-am înțeles.”³²

Când și-a retras *De bunăvoie, autobiografia mea* de la Editura Cartea Românească, unde George Bălăiță îl invitase să prezinte un op de reportaje (o fi crezând că astfel s-ar fi facilitat editarea cărții?), Dorin Tudoran – care dăduse foc relației sale cu Puterea – a primit și o *Postfață*, pe lângă dactilograma *De bunăvoie, autobiografia mea*, propusă – sub titlul *La vie en Rose*³³ – pentru colecția Hyperion.

Cel ce i-a înapoiat dactilograma *De bunăvoie, autobiografia mea*, odată cu *Postfața* pe care o comandase, a fost Mircea Ciobanu, care își va revendica paternitatea ideii înființării colecției Hyperion, după 1990, pe care o avusese Tudoran în 1979, lui alăturându-i-se Marin Preda, Cezar Ivănescu și autorul *Patimilor* și al *Celor ce sunt*:

„La un moment dat, am spus: «Decât să tot trăncănim cine și cât talent are în generația lui Nichita, de ce n-ar face Cartea Românească o colecție de felul fostei colecții Luceafărul?» Gând la gând cu voie bună. Ideea a fost «primită pozitiv». Eu cu Cezar am imaginat o parte a strategiei, Marin Preda și Mircea Ciobanu o altă parte. Când am fost gata, subsemnatul, într-o ședință a Consiliului de Conducere al Cărții Românești, din care făceam parte, am propus înființarea colecției. A fost aprobată.”³⁴

Ceea ce îl împinge pe cititorul de astăzi în ceață este și faptul că după 1990, într-un interviu, Mircea Ciobanu avea să vorbească „de colecția Hyperion și pomenea poezii importanți publicați în ea. Menționa și numele... meu.”³⁵ Ca lucrurile să fie limpezi să se știe că nicio carte a lui D. Tudoran nu a fost tipărită în colecția Hyperion, nici înainte de 1989, nici după 1990.

³² Florin Daniel Dincă – Dorin Tudoran, Corespondență online.

³³ Dorin Tudoran – Nicolae Coande, *Nu pot stinge încă definitiv rebeliunea din mine în fața imposturii, prostiei și orbirii*, în *Celălalt capăt. Interviu*, Editura Curtea Veche Publishing, București, 2006, p. 155.

³⁴ *Ibidem*, p. 154.

³⁵ *Ibidem*, p. 155.

Semnata de Mircea Doru Lesovici (primul și singurul dintre criticii literari care a avut demnitatea și cutezanța de a scrie despre *De bunăvoie, autobiografia mea*, în toiul dictaturii ceaușiste!), lungă de aproape 18 pagini dactilografiate, din care filele 14 și 16 lipsesc, pe care se păstrează intervențiile pe text ale lui Mircea Ciobanu, de la substituirii de cuvinte la eliminări de fraze, *Postfața* lui Lesovici, netipărită, provoacă o stare de nedumerire, pentru că dactilograma *De bunăvoie, autobiografia mea* era tratată drept o carte publicată, așezată alături de volumele *Respirație artificială* și *Pasaj de pietoni*:

„Mircea Ciobanu (care avea manuscrisul *De bunăvoie, autobiografia mea*) s-a simțit oarecum dator și după o vreme a băgat în planul editorial un volum DT pentru colecția HYPERION. A comandat, fără să-mi spună, o postfață. Am originalul ei, cu modificările cerute de Mircea Ciobanu. Autorul era un om pe care nu-l cunoșteam și de care n-am mai aflat niciodată nimic – Mircea Doru Lesovici. De notat că la pagina 10 a Postfeței se poate citi «Născute într-o stare și dintr-o stare de urgență, poemele volumelor următoare (*Respirație artificială*, *Pasaj de pietoni* și *De bunăvoie, autobiografia mea*) nu mai sunt,....» (!?!). Nu știu câte cazuri mai există în care un volum nepublicat este citat în postfața altui volum... Sau, dacă MC i-a dat lui DML manuscrisul volumului *De bunăvoie, autobiografia mea*, cum de autorul Postfeței citează doar o dată, de două ori din el? Una peste alta, întrebarea este din ce poezii se compunea volumul pe care MC vroia să-l publice în HYPERION sub numele meu?»³⁶

Pentru că despre postfațatorul Mircea Doru Lesovici (7 mai 1955 – 27 iulie 1998), care îi era și i-a rămas necunoscut lui Dorin Tudoran, se știu puține lucruri, acest eseist („om delicat și blând, discret și generos, atent cu sine și cu cei din jur”³⁷) nefiind o figură literară familiară cititorului de azi, darămite pe atunci, prin anii '80, vom actualiza câteva informații bio-bibliografice:

„Între anii 1977-1989 a frecventat cenaclul «Junimea» de la Casa Pogor din Iași; ca student, în perioada 1978-1980, a fost redactor-șef al revistei «Dialog» a Universității «Al. I. Cuza». Între 1980-1998 a fost profesor de română la Liceul «C. Brâncuși» (până în 1982) și apoi la Colegiul «C. Negruzzi» din Iași. În perioada 1990-1992 a fost redactor la Editura «Junimea». În 1992 a devenit doctorand în literatură al Universității «Al. I. Cuza». A debutat publicistic în revista «Cronica» (1976). Debut editorial postum, în 1999, cu studiul *Ironia – ipostaze în poezia*

³⁶ Florin Daniel Dincă – Dorin Tudoran, Corespondență online.

³⁷ Constantin Parascan, *Junimea în Iași la 1978-1979*, în *Istoria Junimii postbelice 1975-1990*, Editura Timpul, Iași, 2011, p. 172.

română contemporană (Ed. Institutul European). În același an Editura Junimea îi tipărește volumul *Restitutio*.³⁸

Odată cu dispariția lui Mircea Doru Lesovici, pe 27 iulie 1998, au intrat în piața literară cărțile *Ironia. Ipostaze în poezia română contemporană*, în care poezia lui Dorin Tudoran, de la *Mic tratat de glorie* (1973) la *De bunăvoie, autobiografia mea* (1986), este comentată în subcapitolul „Ironie și sarcasm. Convergențe și divergențe: Adrian Păunescu, Ioanid Romanescu, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran” și *Restitutio*, „o selecție din textele critice publicate de-a lungul anilor în revistele timpului”³⁹, în care figurează „*Devoratoarele lumini*”, un articol tipărit în revista „Dialog” (mai 1979), în care demersul critic avansează de la *Mic tratat de glorie* la *Respirație artificială* (1978).

O întrebare pe care trebuie să ne-o punem este dacă din textul „*Devoratoarele lumini*” au trecut enunțuri mai mult sau mai puțin schimbate în *Postfața* elaborată de Mircea Doru Lesovici, o postfață care fusese solicitată în vederea însoțirii unui volum despre care nici azi Tudoran nu știe ceva. De vreme ce la Editura Cartea Românească existau (în acel an) *Pasaj de pietoni*, care a primit „*Bun de tipar*” pe 23 noiembrie 1979, și *De bunăvoie, autobiografia mea*, care nu a primit niciodată „*Bun de tipar*” în România pre- și postdecembristă, până azi, ne este extrem de greu să indicăm ținta lui Mircea Ciobanu.

Așezând față în față unele extrase din „*Devoratoarele lumini*” cu altele din *Postfața* aceluiași M.D. Lesovici, nu facem altceva decât să relevăm elemente de legătură, astfel că între bornele temporale 1979 și 1998 (deci de la „*Devoratoarele lumini*” la „*Ironie și sarcasm. Convergențe și divergențe: Adrian Păunescu, Ioanid Romanescu, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran*”) se arată o continuitate pe subiect a comentatorului literar. Prin urmare:

(I.a.) „*Poemele alcătuiesc – cum s-a spus – un fel de scenariu erotic. «Scena» e locul în care nu mai există riscul ca lucrurile conținute să fie furate de vreo altă existență mai puternică pentru că ea se plasează în afara oricărei realități, în pură convenționalitate.*”⁴⁰; (I.b.) „*Perceperii directe a realului îi ia loc ceremonialul poetizării. «Arta», «scena» ei, e locul în care nu mai există*

³⁸ <https://www.referatele.com/referate/romana/Mircea-Doru-Lesovici/index.php>.

³⁹ Constantin Dram, *Argument*, în *Restitutio*, Editura Junimea, Iași, 1999, p. 5.

⁴⁰ Mircea Doru Lesovici, *Devoratoarele lumini*, în *Restitutio*, Ed. cit., p. 52.

riscul ca lucrurile conținute să fie supuse agresiunii vreunei existențe mai puternice din afară, pentru că ea se plasează dincolo de orice realitate, în pură «convenționalitate».” (Postfață, p. 4); (2.a.) „Poetului îi rămâne drept orice realitate – realitatea abolită, propriile sale himere, imagini răpite locurilor lor de origine pentru că în afară nu subzistă nimic să le poarte, nimic din ceea ce se spune a fi real.”⁴¹; (2.b.) „Poetului îi rămâne drept realitate – realitatea «abolită», propriile himere, imagini răpite locurilor lor de origine pentru că în afară nu subzistă nimic să le poarte, nimic din ceea ce se spune a fi real.” (Postfață, p. 4); (3.a.) „poezia se va purifica de elementele care au generat-o”⁴²; (3.b.) „poezia se purifică de elementele care au generat-o...” (Postfață, p. 5); (4.a.) „Sterilizate riguros, până la pierderea caracterului lor viu, cuvintele rămân pentru poet biete ecouri nesemnificative: «La aprinderea becului verde / de deasupra ușii, / fiecare cuvânt își ia prima literă / în mâini / și după această tandră decapitare / pătrunde într-o sală imensă / și strălucitoare / ca un ocean / luminat de-un astru subacvatic. // Pereții sunt o imensă oglindă – / aici nu există decât ecouri; / primul sunet / nu se-aude niciodată.»”⁴³; (4.b.) „Dar, iată, undeva gradul de adevăr se măsoară prin gradul lui de sterilitate. Supuse unei tehnologii care le sterilizează riguros, cuvintele rămân pentru poet biete ecouri nesemnificative: «La aprinderea becului verde / de deasupra ușii, / fiecare cuvânt își ia prima literă / în mâini / și după această tandră decapitare / pătrunde într-o sală imensă / și strălucitoare / ca un ocean / luminat de-un astru subacvatic. // Pereții sunt o imensă oglindă – / aici nu există decât ecouri; / primul sunet / nu se-aude niciodată.»” (Postfață, p. 13)

Ceea ce ne captează atenția azi este că Mircea Doru Lesovici – în volumul postum *Ironia. Ipostaze în poezia română contemporană* (1999), un studiu „elaborat conform rigorilor unei teze de doctorat a cărei susținere urma să aibă loc în septembrie 1998”⁴⁴ – s-a folosit de dactilograma *Postfeței* despre creația lui Dorin Tudoran, pe care, ca redactor-șef al revistei „Dialog”, o scrisese prin ’80, la propunerea lui Mircea Ciobanu, dovezile rezultând din compararea a ceea ce s-a afirmat înainte de ’89 cu ceea ce se afirmă după ’92 pe același obiect: cărțile de versuri ale lui D. Tudoran. Să dăm câteva exemple:

(1.a.) „În linii mari, am putea spune că se trece de la ceremonie la rostirea tranșantă, de la calofilie la «scrijelitură», de la natură la istorie.” (Postfață, p. 10); (1.b.) „În linii mari, se poate spune că se trece de la rostirea «ceremonioasă» la cea tranșantă,

⁴¹ Mircea Doru Lesovici, *Devoratoarele lumini*, în *Restitutio*, Ed. cit., p. 54.

⁴² *Ibidem*, p. 52.

⁴³ *Ibidem*, p. 53.

⁴⁴ Liviu Leonte, *Prefață*, în *Ironia. Ipostaze în poezia română contemporană*, Institutul European, Iași, 1999, p. 7.

de la «calofilie» la «scrijelitură», de la «natură» la «istorie».”⁴⁵; (2.a) „Poetul e cel ce nu poate și nu trebuie să vorbească de o moralitate prin mandat, ci de o moralitate prin efort personal. (...) Accesul la adevăr e un acces spre sine.” (Postfață, p. 13); (2.b.) „... poetul e cel ce nu poate și nu trebuie să vorbească de o moralitate prin mandat, ci de o moralitate riscantă, prin efort personal. Astfel, accesul la adevăr poate deveni un acces spre sine.”⁴⁶; (3.a.) „Ironia acceptă o realitate, se strecoară în ea catalizându-i absurdul, până ce îl scoate din zona insesizabilului, impunându-l strident, în ochii omenescului.” (Postfață, p. 17); (3.b.) „Ironia «acceptă» o realitate, se strecoară apoi în ea, catalizându-i absurdul, până ce-l scoate din zona insesizabilului.”⁴⁷; (4.a.) „Libertatea nu există decât acolo unde începe adevărul și orice minus de adevăr este un minus de libertate.” (Postfață, p. 17); (4.b.) „Libertatea – sugerează ironia – nu există decât acolo unde începe adevărul și orice minus de adevăr este un minus de libertate.”⁴⁸

Ceea ce îl surprinde pe D. Tudoran, dar și pe noi, să o zicem franc, este că – având acces la dactilograma volumului *De bunăvoie, autobiografia mea*, grație lui Mircea Ciobanu – eseistul Mircea Doru Lesovici avea să citeze o singură dată, o poezie („*Fasching*”), pe care o punem sub privirea cititorului în varianta din *Postfața* lui M.D.L. (v.1.) și în varianta din actuala ediție (v.2.), una revăzută și adăugită, a cărei bază de alcătuire este ediția Ion Caraion, tipărită în 1986:

„Revăd hârtii importante; cobor / în stradă e carnaval... / Alungați-mă! / Sunt primul / pe care-l auziți spunând: / «Nu vreau să mă iubiți!» / Trebuie să fiu și ultimul!” (v.1.); „Revăd hârtii importante; cobor / în stradă e carnaval / tot omul respiră confeti. / Împotriva tuturor aud / solzii acestei spaime în sărbătoare / fierbând ca o mare de cinele. / Alungați-mă! / Sunt primul / pe care-l auziți spunând: / «Nu vreau să mă iubiți!» // Trebuie să fiu și ultimul.” (v.2.)

Părăsind dictatura ceaușistă, nu România (!!!), pe 24 iulie 1985, Dorin Tudoran va ajunge în SUA pe 5 august 1985, iar pe 25 august a fost intervievat de către Vlad Georgescu, interviul fiind înregistrat în studioul Europei Libere din New York. Din scrisoarea lui Virgil Ierunca („Îți răspund imediat – la câteva minute după ce am comentat cu Monica – scrisoarea Dumitale.”⁴⁹) aflăm un adevăr amar, privitor la dactilograma volumului *De bunăvoie, autobiografia mea*, care ar fi trebuit să se transforme într-o carte din colecția „Limite”. Fiindcă

⁴⁵ Mircea Doru Lesovici, *Ironia. Ipostaze în poezia română contemporană*, Ed. cit., p. 303.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 304.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Vlad Georgescu, în Dorin Tudoran, *Anamneze* (29.03.2018).

unul dintre coredactorii revistei „Limite” – al doilea (V. Ierunca, Nicolae Petra, Aurelio Răuță), care era și finanțatorul publicației – murise la scurt timp după ajungerea lui Tudoran în America, însăși continuarea editării „Limitelor” stătea sub semnul întrebării („*Sper totuși ca «Limitele» să continue [deși nu va fi ușor].*”⁵⁰), drept care angajamentul privitor la *De bunăvoie, autobiografia mea* dispărea.

Tipărită departe de România ceaușistă, în 1986, *De bunăvoie, autobiografia mea* a rămas – pentru cititorul predecembrist – o carte moartă, despre care o fi auzind el ceva, pe undeva, dar pe care nu a avut norocul să o țină în palmă, să îi definească ineditul, dacă el exista, și să îi găsească posibilele rude, în caz că le va fi avut.

Celor ce ar vrea să ne atenționeze că expatriatul Dorin Tudoran a trimis – în România lui N. Ceaușescu, a Suzanei Gâdea și a lui Mihai Dulea – opt exemplare din volumul *De bunăvoie, autobiografia mea*, așa cum rezultă din *Notă. Privind pe Dorin Tudoran* („*dacă la intrarea în țară se va încerca reținerea cărților, să atragă, în numele lui, atenția celor de la graniță că va face «scandal»*”⁵¹), le vom replica: de la opt cititori posibili până la un public veritabil este o cale tare lungă.

Câte dintre exemplarele cu „*dedicații autografe*”⁵², care urmau să îi fie predate mamei poetului, au ajuns la destinatarii lor (Nicolae Manolescu, Dana Dumitriu, M.H. Botez etc.)? Celui ce propunea ca solicitarea lui D. Tudoran, comunicată lui „MÎNDRU”⁵³, informator al D.S.S.-ului, să fie respectată din motive care țineau de obiective informativ-operative, i s-a răspuns, militărește, de generalul-colonel Iulian Vlad, șef al Departamentului Securității Statului, secretar de stat, adjunct al lui George Homoštean, șef al Ministerului Afacerilor Interne: „*De când sînteți difuzori ai literaturii elementelor ostile? De urgență la mine!*”⁵⁴

Deoarece adevărul se recuperează puțin câte puțin, citind în scrisoarea lui Mircea Iorgulescu – expediată lui Dorin Tudoran pe 9 decembrie 1986, din Heildelberg, unde criticul primise o bursă – că:

⁵⁰ Vlad Georgescu, în Dorin Tudoran, *Anamneze* (29.03.2018).

⁵¹ *Notă. Privind pe Dorin Tudoran* (24.07.1986), în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 508.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Ibidem*.

„Prietenii noștri comuni – N. Manolescu, în primul rând – devin tot mai izolați. El nu a primit, spune, cartea ta; încă. O așteaptă.”⁵⁵, ne dăm seama că subalternii – chemați la ordin („De urgență la mine!”) de către superiorul iritat de propunerea primită – se executaseră, *De bunăvoie, autobiografia mea* neajungând la mama poetului, deci nici mai departe, la cei ce fuseseră precizați chiar prin autografe.

Ceea ce trebuie adăugat este că până acum cititorul nu a avut acces la vol. *De bunăvoie, autobiografia mea*, ci la selecții din ediția I. Caraion: *Ultimul turnir* (Editura de Vest, 1992), *Viitorul facultativ / Optional Future* (Editura Fundației Culturale Române, 1999), *Tânărul Ulise* (Polirom, 2000) și *Pisicuț. Somnografii* (Paralela 45, 2010).

Privind în urmă și recitindu-l pe Dorin Tudoran cel de dinainte de 1979 („fiecare carte [...] își are timpul ei de afirmare”⁵⁶), credem că excepționalul op *De bunăvoie, autobiografia mea* a trecut pe lângă prezentul său, din motive istoricește întemeiate, dar tot atât de grav este că s-ar putea să își rateze și începutul de posteritate, din cauza autorului și din pricina noastră.

Lui Dorin Tudoran îi trebuie reproșat faptul că în 1990–1991 nu a publicat, în România, cartea *De bunăvoie, autobiografia mea*, așa cum o realizaseră Caraion și Victor Frunză, în 1986. Succesul la publicul postdecembrist ar fi fost enorm, el fiind potențat chiar și de apăsătoarea vecinătate a lumii predecembriste.

Actul următor pe care Dorin Tudoran era obligat, patern, să îl facă pentru împăcarea cu sine, cu propria poezie (trădată de îndată ce s-a instalat în SUA, deoarece „*scrisul, ca profesiune, luase sfârșit pentru mine*”⁵⁷), ar fi fost ca prin 1993–1995 să facă o antologie de autor, robustă, așa cum avea să fie *Tânărul Ulise* (2000), care a venit târziu, după ce deschiderea pentru literatura predecembristă dădea semne tot mai evidente de oboseală, de îngustare a opțiunilor literare!

În caz că *De bunăvoie, autobiografia mea* ar fi fost reeditată în forma daneză și dacă nu s-ar fi plasat în biblioteca de preferințe a cititorului postdecembrist, atașat literaturii în mod special, faptul

⁵⁵ Mircea Iorgulescu, în Dorin Tudoran, *Anamneze* (II.03.2018).

⁵⁶ Dorin Tudoran, *În principiu; dar în practică*, în *Adaptarea la realitate*, Ed. cit., p. 89.

⁵⁷ Dorin Tudoran – Gellu Dorian, *Poezii sunt imprevizibile – și atunci când decid să tacă, și atunci când hotărâsc că ar mai avea ceva de spus. De preferat ar fi să tacă, dacă nu mai au nimic esențial de spus*, în *Luxul indiferenței*, Ed. cit., pp. 330–331.

s-ar fi datorat iuțelii prin care comentatorii au început să tot afirme (dintr-o pasageră, nefericită stare de bravadă a spiritelor polemice?!) că o astfel de literatură, aparent excesiv de racordată la contextul politico-socio-literar șaptezecisto-optzecist, ar fi de nereținut, nici măcar parțial, într-o vitrină de trofee asupra dictaturii ceaușiste:

„Literatura care a luat astfel naștere și care recurgea la șopârle și la limbajul criptic, esopic ori aluziv nu este viabilă și asta s-a văzut imediat după Revoluție, când a fost cu totul – și foarte repede – uitată.”⁵⁸

Anunțata moarte a literaturii predecembriste (ce scop subteran o fi având?), care a epuizat subterfugiile discursului etajat, duplicitar (lovind – dintr-o temperanță născută chiar din capcanele voinței de a rămâne sub reflectoarele spațiului literar – cu o mânășă de catifea: acele „șopârle” pe care le vâna cititorul acelor ani), nu este o dovadă a necrozării literarului predecembrist, ci o fumigenă spectaculară.

Fiind puțin mai norocos decât mulți alții, virtual predecesor al inginerului Gheorghe Ursu, ucis de securiștii Marin Pârvulescu și Vasile Hodiș, de milițienii Tudor Stănică și Mihail Creangă, alături de recidiviștii Marian Cliță și Gheorghe Radu, D. Tudoran a trebuit să se reinventeze profesional, făcând – de la „*naufragierea*” poetului în SUA – ceea ce nu făcuse în România, adică deprinzând „*prețul libertății, după ce l-a[m] învățat pe cel al tiraniei*”⁵⁹.

Ion cel Bun, aka Ion Caraion, avea să aplaude venirea lui Dorin Tudoran în lumea liberă, numindu-l redactor-șef al revistei „Don Quichotte” și avea să îi editeze jurnalul de campanie anticomunistă, *De bunăvoie, autobiografia mea*, prin care se dinamita hiatul dintre ființa cea de hârtie și ființa de sânge, sub care se răsfăță neutralitatea celor devotați omnipotenței criteriului estetic.

Acelui Ion cel Bun, geamănul lui Arthur cel Rău („*Străin de propriul frate e fratele cel geamăn*”⁶⁰), Dorin Tudoran i-a dedicat inegalabile pagini evocative⁶¹, scrise în mai 1987, la Rockville, după

⁵⁸ Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România. Raport final, București, 2006, p. 506.

⁵⁹ Norman Manea, *Referatul cenzorului (cu note explicative ale autorului cenzurat)*, în *Despre Clovni. Dictatorul și Artistul*, Editura Polirom, Iași, 2013, p. 119.

⁶⁰ Ion Caraion, *Gemeni vitregi*, în *Postume*, Societatea „Adevărul S.A.”, București, 1995, p. 292.

⁶¹ Dorin Tudoran, *Prinț și cerșetor*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 209.

ce Stelian Diaconescu plecase dintre semeni, pe 21 iulie 1986, după ce strigase că „sunt unul dintre scriitorii care nu mai pot fi dați afară din literatura română nici de vreun partid, nici de vreun dictator, nici de gloanțe, nici de canaliile și otrepele din presa oficială”⁶².

Dacă n-ar fi intervenit decesul lui Marin Preda, Dorin Tudoran ar mai fi ajuns în SUA? *De bunăvoie, autobiografia mea* s-ar fi editat la Cartea Românească sau în străinătate, pe undeva, dar semnatarul ar fi locuit tot în București? Lui D. Tudoran i s-ar fi întâmplat ceea ce i s-a întâmplat ing. Gheorghe Ursu în toamna lui 1985, dat fiind pe mâna Securității de colegii de birou, chiar dacă Monșerul ar fi rămas în spatele celui ce și-a ratat propria *adaptare la realitate*?

Când Ion cel Bun și Ion cel Rău nu se mai uzurpă, după drama lui Ion Caraion și a altora din aceeași spiță, trebuie, din moment ce mentalitățile s-au schimbat prea puțin în adâncime, să transmitem că opera își motivează, chiar prin valoarea estetică, și deschiderea spre lectura etică, perspectiva etico-generaționistă fiind de neevitat:

„Opera nu salvează omul, salvează doar opera: o carte excelentă aruncă în uitare cărți mediocre. Opera lui Ion Caraion este, în opinia mea, una de primă mână. Și nu mă gândesc doar la opera poetică. Omul nu salvează opera, salvează doar omul: un scriitor mediocru rămâne mediocru, în pofida faptului că autorul este un om ireproșabil.”⁶³

Dacă lui Dorin Tudoran, cel scăpat din iadul ceaușist, Ion cel Bun i-a cerut o dactilogramă a cărei transformare în *De bunăvoie, autobiografia mea* s-a hrănit din ultimele sale energii, aceluiași Dorin Tudoran, cel revenit după 1990 în România, în vizite particulare sau ca director – între 1993 și 2000 – al fundației americane IFES, nimeni nu i-a propus să îi tipărească vreun volum, ca și cum efigia poetului anilor 1973–1985 s-ar fi șters din memoria confrăților săi, dar a fost ofertat pentru niște poziții lucrative, greu de refuzat:

„Deși am fost întrebat de toate, deși mi s-au propus și câteva posibile «locuri de muncă» – unul chiar foarte tentant – nimeni nu m-a întrebat,

⁶² Ion Caraion, în *Postume*, Ed. cit., p. 10.

⁶³ Dorin Tudoran, *Ion cel Bun*, 11 octombrie 2018, <https://www.banatulazi.ro/ion-cel-bun/>.

cel puțin până în momentul desfășurării acestui dialog, dacă vreau să public o carte. Știu și eu, poate că nu va fi aceasta surpriza cea mai neplăcută?...⁶⁴

Dacă l-ar fi oferit vreun editor din România postdecembristă, ce volum i-ar fi plăcut lui Dorin Tudoran – „*cel mai proaspăt Don Quijote catapultat în lumea liberă*”⁶⁵ – să pună în mâinile cititorilor săi, de care îl despărțiseră stipendiarii culturii românești, astăzi nu cunoaștem, întrucât intervievatorul Octavian Paler nu l-a întrebat, iar Tudoran a tăcut din decența valorii conștiente de înălțimile sale:

„Dialogul meu cu Dorin Tudoran s-a oprit aici. Și de abia acum îmi dau seama că am uitat să-i pun câteva întrebări importante. Cum ne-a găsit după cinci ani? Și despre ce carte i-ar fi plăcut să fie întrebat dacă vrea s-o publice?”⁶⁶

Cartea de suflet a lui Dorin Tudoran – a cărei publicare în România postdecembristă ar fi avut înălțimea unei victorii (cam târzie, ce-i drept!) asupra sistemului ceaușist și asupra trupeiților săi, care începuseră să zburde în societatea românească de tranziție – este, negreșit, *De bunăvoie, autobiografia mea*, pe care Dan Cristea, ajuns director al Editurii Cartea Românească (în 1996, după Magdalena Popescu-Bedrosian), ar fi putut să o editeze în colecția Hyperion, dar subiectul acesta i-a fost străin, spre mâhnirea lui D. Tudoran:

„E adevărat, m-am mirat la un moment dat că prietenul meu de o viață și criticul ce salutase câteva dintre cărțile mele, Dan Cristea, devenit editor, numai la mine nu se gândise. De fapt, mă iritase un anume lucru – colecția Hyperion. Iată de ce. Am fost, dacă nu inițiatorul, cel puțin unul din inițiatorii colecției.”⁶⁷

După anul 1990, fără să fi regretat că se abandonaseră slujirii răului înălțat la rang de politică de stat, stipendiștii naționalismului izolaționist ceaușist, adică protocroniștii, antieuropenii, antisemiții,

⁶⁴ Dorin Tudoran – Octavian Paler, *Ce-am făcut de când am fost silit să-mi părăsesc țara a mers împotriva uitării*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 89.

⁶⁵ Dorin Tudoran – Cassian Maria Spiridon, *Am destin. Și pentru așa ceva nu există merite personale. Ți se dă*, în „Convorbiri literare”, nr. 8, august 1999.

⁶⁶ Dorin Tudoran – Octavian Paler, *Ce-am făcut de când am fost silit să-mi părăsesc țara a mers împotriva uitării*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 93.

⁶⁷ Dorin Tudoran – Nicolae Coandă, *Nu pot stinge încă definitiv rebeliunea din mine în fața imposturii, prostiei și orbirii*, în *Celălalt capăt. Interviu*, Ed. cit., p. 154.

nu s-au retras de sub lumina reflectoarelor, ci au înființat partide politice, edituri și reviste, au candidat la președinție și au dat iama – acompaniați de foști securiști sinistri, câte exemple se pot da! – în Parlament și pe sticla televiziunilor, asudând sub bagheta tribunului Corneliu Vadim Tudor, căruia pamfletarul D. Tudoran îi ia scalpul:

„Este râvnit de ospicii și pușcării, dar libertatea de care se bucură îl ajută să facă el viața politică asemănătoare unui ospiciu ori unei pușcării. Nostalgiiile unora pentru groapa de gunoi a istoriei continuă să-l trimită în parlament, instituție pe care a reușit să o transforme într-un circ al cărui unic rol este să-i asigure imunitate. Are mâinile încălțate în Rolexuri de aur, fiindcă, vezi Doamne, cătușele de oțel sunt prea dure pentru încheieturile sale. E cărat în mașini de lux, când singurele mijloace de transport pentru care se califică sunt cămașa de forță și zeghea. [...] Retic ca un psoar, contagios ca holera și etern ca moartea, de la o vreme pacientul național a început să semneze cu titlul de... Doctor.”⁶⁸

Dezamăgirea lui Dorin Tudoran avea să sporească și din altă parte. După 1990, societatea românească s-a arătat tare sensibilă la imaginea și la starea materială a foștilor promotori ai rezistenței doar prin cultură, recompensându-i conform principiului *„pentru a obține mult, trebuie să dai cât mai... puțin”*⁶⁹, așa rezultând clica altor *„trepăduși de curte nouă”*⁷⁰.

După 1990, Cântarea României, model de grobianism cultural, a fost înlocuită prin Cântarea Disidenței, acest model de narcotizare intelectuală, conștiințelor vândute fiindu-le astfel mai ușor să intre într-un alt tip de sistem politic și într-un alt soi de câmp literar, ele fiind contrapuse celor anterioare, predecembriste.

Părând că ne-am specializat în banchete cu niște esențe calpe, ne-am îndrăgostit peste măsură de rezistența noastră prin cultură, azi România fiind ticsită de opozanți și de disidenți, chit că ar fi mai potrivit să ne rușinăm de ce am cutezat să fim, așa cum o simțea M. Iorgulescu în decembrie 1986, scriindu-i lui D. Tudoran: *„E un fel de rezistență murmurată. Nici eu nu fac excepție – și ar trebui, poate,*

⁶⁸ Dorin Tudoran, *Pacientul național*, în *Absurdistan. O tragedie cu ieșire la mare*, Editura Polirom, Iași, 2006, pp. 246–248.

⁶⁹ Dorin Tudoran – Cassian Maria Spiridon, *Am destin. Și pentru așa ceva nu există merite personale*. Ți se dă, în „Convorbiri literare”, nr. 8, august 1999.

⁷⁰ *Ibidem*.

să-mi fie rușine.”⁷¹ Nu ar fi trebuit să învățăm că există „momente în care a rezista doar prin cultură e o trișerie, o trădare”⁷²?

Comentând poezia lui Dorin Tudoran, criticii s-au întrebat cărei generații literare îi aparține acesta. De la interviul „Generația – o ficțiune obligatorie” („Tribuna”, nr. 31 / 1977), în care D. Tudoran și N. Prelipceanu întorseseră pe toate fețele subiectul delimitării șaptezeciștilor de șaizeciști și al șaizeciștilor de cincizeciști, până la scrisoarea către Daniel Cristea-Enache, a trecut un sfert de veac, dar modul de a lucra asupra criteriului generaționist nu s-a modificat, accentul fiind apăsător tot pe relația dintre șaptezeciști și Putere:

„Este foarte exactă observația privind generația ori leatul liric din care fac parte. (...) Cred însă că inter-generația mea a fost printre cele mai nenorocoase. După deschiderea de care au profitat Nichita și ceilalți am urmat noi, pentru care nu a rămas nicio undă de înțelegere ori toleranță.”⁷³

Dorin Tudoran – citind studiul „Trestile de sticlă”, semnat de Daniel Cristea-Enache, după editarea antologiei *Tânărul Ulise* – avea să îi expedieze o scrisoare, în care formula „câteva gânduri de după citirea cronicii dumneavoastră”, din care ceea ce ne interesează este fragmentul prin care se estompează linia dintre *Mic tratat de glorie*, *Cântec de trecut Akheronul*, *O zi în natură* și *Uneori*, *plutirea*, prima fază a poeziei sale, și *Respirație artificială*, „*La vie en rose*” și *De bunăvoie*, *autobiografia mea*, indicându-ne agentul unificator:

„Trebuie că există o cantitate aproximativ egală de adevăr în ce afirmă cei care cred că aş fi un poet monocord și fără evoluție și cei care cred că, de la un moment dat, m-am schimbat fundamental. Bănuiesc că substanța incandescentă a insurgenței s-a aflat dintotdeauna în poezia mea, doar că până la *Respirație artificială* s-a distilat în alte forme de expresie decât ce se produce începând de la *Respirație artificială* încolo.”⁷⁴

Cel ce lecturează poezia lui D. Tudoran ajunge în fața aceleiași probleme spinoase, cum ar zice Geo Dumitrescu, dacă el a fost sau

⁷¹ Mircea Iorgulescu, în Dorin Tudoran, *Anamneze* (11.03.2018).

⁷² Dorin Tudoran – Octavian Paler, *Ce-am făcut de când am fost silit să-mi părăsesc țara a mers împotriva uitării*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 88.

⁷³ Dorin Tudoran, în „Adevărul literar și artistic”, nr. 623 / 2 iulie 2002.

⁷⁴ *Ibidem*.

nu a fost un poet politic. Răspunsul lui Virgil Ierunca, unul formulat în 1980, pe când de la Paris nu se putea afirma totul, fără consecințe, despre cineva de la București, fiindcă Puterea și homimizii culturali nu așteptau niciodată – rămâne înșelător negativ:

„Poet al prezenței, poet angajat, Dorin Tudoran nu ocolește nimic. El este un martor stingheritor doar pentru poezii de azbest ori pentru traficantii de răme. Dorin Tudoran nu este – în definitiv – un poet politic.”⁷⁵

Propoziției lui Virgil Ierunca – potrivit căreia autorul poemului „*Mâini de pianist*”, din volumul *Pasaj de pietoni* (1979), din grupajul „*La vie en rose*” – Dorin Tudoran (lecturând una dintre variantele tezei de doctorat elaborate de subsemnatul) avea, în 2020, să îi alăture o secvență explicativă, pe care o transcriem fără de alt comentariu:

„Scriind că nu sunt, în definitiv, un poet politic, cred că Ierunca urmărea două scopuri: – a) să nu dea apă la moară puterii politice din România de a mă acuza că fac politică anticomunistă și – b) să transmită că valoarea poeziei mele trecea dincolo de semnificația curajului politic, cu alte cuvinte că eticul nu rămânea în urma esteticului. Cam asta avea să fie și ce-mi spunea într-una din discuțiile noastre post 1985...”⁷⁶

Reprivind înspre literarul predecembrist, este bine ca astăzi cititorul să rețină că opera, interpretarea profesionistă sau lectura de ocazie încercau (în caz că agenții literari vizați reușeau să trăiască în acord cu ei înșiși, nu după rețeta adaptării la context: oportunism, desolidarizare) să eludeze vigilența cinegetică, vendeta Puterii:

„Am recitat de curând unele comentarii critice la Respirație artificială și Pasaj de pietoni. Este un spectacol extraordinar să vezi cum, într-un limbaj fatalmente esopic, comentatorii încercau, pe de o parte, să nu se expună furiei organelor ușor de iritat, iar pe de altă parte, să nu fie nedrepte cu volumele respective, să semnaleze măcar, dacă nu chiar să comenteze deschis, în ce constau ruptura, noutatea, agresivitatea lor.”⁷⁷

⁷⁵ Virgil Ierunca, *Dorin Tudoran și revolta evidențelor*, în *Subiect și predicat*, Editura Humanitas, București, 1993, p. 115.

⁷⁶ Florin Daniel Dincă – Dorin Tudoran, *Correspondență online*.

⁷⁷ Dorin Tudoran – Cassian Maria Spiridon, *Am destin. Și pentru așa ceva nu există merite personale. Ți se dă*, în „Convorbiri literare”, nr. 8, august 1999.

Cea din urmă propoziție din „*O zi în natură, o zi în istorie*” afirma că „Respirație artificială e un remarcabil volum de poezie politică, denunțând în principal una din demoniile lumii moderne: arta de a inventa dușmani, pentru simpla plăcere de a-i lichida”⁷⁸, în care pentru întâia oară, din câte știm, se utilizase sintagma „poezie politică” în dreptul unei cărți de versuri a lui Dorin Tudoran.

Ștefan Aug. Doinaș îi îndemna pe cititorii săi și pe ai lui Dorin Tudoran să treacă peste cuvintele puse în pagină, fiindcă dincolo de ele au acționat constrângeri politico-socio-literare, să îi substituie generalului tolerabil, zis „*demoniile lumii moderne*”, particularul cel autohton, care se vedea în chiar opera dictaturii ceaușiste?

Lui Dorin Tudoran – luptându-se cu Tezele și cu instituțiile Puterii, cu detractările și cu amenințările ei – nu i-a trecut prin minte, poet fiind și poet dorind să rămână, că ar trebui să pună în rime un program politic de mântuire a României, fiindcă doar astfel ar fi oferit serioase temeuri să îl categorisim drept poet politic.

Acela care se considera „*ostatic politic*” prin 1984, asta fiind și spunând-o acelaia de care se temeau cei ce umpluseră România de victime, să nu poată fi judecat drept poet antisistem? De ce să nu intre în rândul figurilor a căror revoltă ne face mai responsabili, mai mândri de noi? Jurnalul „*de paria al societății comuniste*”⁷⁹ reține:

„27 aprilie. Escortat de bodyguardii mei, ajung la Uniunea Scriitorilor. Îi spun președintelui, ceea ce știa de la Securitate: că am început greva foamei și că am fost arestat și reținut împreună cu fiica mea. 29 aprilie. Încă o dată la Procuratură. Mi se cere o declarație scrisă despre cele întâmplate în zilele de 25, 26 și 27 aprilie. (...) Sunt amenințat, și mai apăsător, cu detalii: pușcăria; nu mai plec niciodată, nici la Brăila; nu mai ies om din pușcărie etc.”⁸⁰

Comentatorilor poeziei sale, aceluia care – de la *Mic tratat de glorie* (1973) – l-au categorisit ca făcând parte din familia poezilor ironici, Dorin Tudoran (după anul 1990, intervievat fiind) avea să le atragă atenția, cordial, că acest tip de lectură are o acoperire parțială, fiindcă de la un moment dat al evoluției sale scriitoricești discursul ironic și discursul esopic deveniseră nepotrivite în faza de radicalizare

⁷⁸ Ștefan Aug. Doinaș, *O zi în natură, o zi în istorie*, în *Lectura poeziei*, Ed. cit., p. 249.

⁷⁹ D. Tudoran, *Omul, acest dușman*, în *Absurdistan. O tragedie cu ieșire la mare*, Ed. cit., p. 287.

⁸⁰ D. Tudoran, *Mai mult ca perfectul singurătății*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., pp. 19–20.

maximă, politico-socio-literară, în care spiritul său se instalase, lupta ducându-se cu sistemul sangvinar comunist, cu „*Piticul-știe-tot*”, „*cu împăratul gol și curtea lui de mișei*”:

„Toată neînțelegerea venise, bănuiesc eu, de la faptul că printre multe căprării al căror membru am fost depistat de critica literară a fost și cea a «poeziei ironice», ipostază de care nu mă dezic, fiindcă mi-am asumat-o la timpul respectiv «cu deplină responsabilitate», dar în care n-am simțit nevoia să mă zidesc în chip definitiv, mai ales când ironia nu mai servea la nimic, decât, poate, rezistenței (doar) prin cultură.”⁸¹

În România megalomanului Nicolae Ceaușescu, „*lider politic și sufletesc, ctitor al României moderne, curajos, înțelept cârmaci, pe ale cărui tâmpale s-a așezat sarea tuturor furtunilor acestui final de veac*”⁸², a generalilor N. Pleșiță și Iulian Vlad, a politrucilor Ion Traian Ștefănescu, Eugen Florescu și Mihai Dulea, a protocroniștilor Eugen Barbu, C.V. Tudor și Dan Zamfirescu, a „*tromboanelor*”⁸³ lui Adrian Păunescu, un „*vlahuțolatra care versifică locurile comune*”⁸⁴, a mediocrilor Artur Silvestri și N.D. Fruntelată, a devenit imposibil să mai auzim vocea nefiresc de sinceră a bătaiosului Dorin Tudoran, „*apucatul*”⁸⁵, pregătit să sacrifice tot pentru demnitatea literaturii:

„Deținem date verificate din care rezultă că scriitorul DORIN TUDORAN face următoarele afirmații, referindu-se la scriitori și situația lor: «Noi, toți, sîntem încîntați cînd apar romanele noastre curajoase și vorbesc despre obsedantul deceniu 50-60. Peste cîțiva ani o să fie de datoria noastră să scriem cărți despre obsedantul deceniu pe care îl trăim acum... (...) Mai ales pentru cultură, acesta va fi obsedantul deceniu. Am impresia că cineva ne-a furat călimările și ni le-a dat înapoi pline numai cu aplauze, cu urări, cu felicitări. Cu cît ne merge mai prost, noi mulțumim din ce în ce mai puternic. Ar trebui să ne ridicăm în picioare și să ne uităm dacă nu avem pantalonii rușiți în genunchi, pentru că vorbim stînd în genunchi.»”⁸⁶

⁸¹ Dorin Tudoran – Emilian Galaicu-Păun, *Maeștri și ucenici*, în „Revista literară”, nr. 8, 2018, p. 15.

⁸² Adrian Păunescu, *Trăiască Ceaușescu!*, <https://evz.ro/>, 18 mai 2007.

⁸³ Dorin Tudoran, în *Notă*, 10.11.1978, în *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 97.

⁸⁴ Gheorghe Grigurcu, *Discurs la Colocviul Național de Poezie*, Iași, 1978, în Constantin Parascan, *Cum i-am cunoscut... Portrete literare, Convorbiri literare*, Iași, 2004, p. 260.

⁸⁵ Dorin Tudoran – Octavian Paler, *Ce-am făcut de cînd am fost silit să-mi părăsesc țara a mers împotriva uitării*, în *Kakistocrația*, Ed. cit., p. 87.

⁸⁶ *Notă*, 16.05.1980, în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Ed. cit., p. 128.

Zbătându-se – o „*trestie de sticlă adăpostind lumină*”⁸⁷ – între sicarii „*maimuțoiului de Caligula*”⁸⁸, poetul și-a însemnat timpul cu *tridentul gladiatorului*, unul dintre avatarurile spiritului creator al șaptezecistului Dorin Tudoran. În toiul tiraniei ceaușiste, *a lupta* și *a scrie* deveniseră sinonime, iar descensiunea temporală, prezentă în poezia lui Dorin Tudoran și a altora dintre literații acelor vremuri (Ștefan Aug. Doinaș și M. Ciobanu, de pildă), era deopotrivă o formă de asalt și de apărare contra sistemului anticultural și homicid:

„Citesc într-o scriere / nu prea demult apărută / că după primele cincizeci de victorii / dobândite în amfiteatru / împins de ovațiile mulțimii / maimuțoiul de Caligula / îmi trimise cuvenita placă de lemn, / dar «cu un mesaj insultător» / pe măsura caracterului său: // Rude rite donatar ignavus – Lașului i se acordă libertate. // Pare-se că am spart placa în două, / m-am reangajat / și numărul victoriilor mele cresc, / zice-se, / la șaptezeci / când lepădătura de Caligula / a fost asasinată. // Claudiu respectă voința mulțimii / și-mi trimise o altă placă tot de lemn, / dar pe care – se spune – putui să citesc / «mesajul caracteristic»: / Desine: tridens tibi nimium placet – / Nu mai lupta; îți place prea mult tridentul tău! // Astfel părăsii amfiteatrul în plină glorie. // Domnia lui Claudiu / nu-mi lăsa amintiri deosebite, / în schimb / nu-l pot uita nicicum / pe maimuțoiul de Caligula, / de-aceia / în fiecare noapte îmi lustruiesc tridentul / cu cenușă / până mă ustură ochii de strălucirea lui, / îi ascut vârfurile / și întăresc nodurile plasei. // Prietenii susțin, nu fără dreptate, / că mi-am investit nefolositor / libertatea, / că nu m-aș fi obișnuit defel / cu noua mea ocupație – ghid / pentru turiștii interesați de Roma imperială.”⁸⁹

Szöcs Géza – cel ce avusese ideea înființării acelei *Organizații Mondiale a Minorităților*, în 1985, pe al cărei document programatic și-a pus semnătura, pe lângă Károly Király, și Tudoran („*spre marea dumitale cinste, ai semnat împreună cu Szöcs, deci cu disidentul maghiar din România, ai semnat un text care pune pe tapet, pune în discuție, această problemă a minorităților*”⁹⁰) – avea să evoce, după 1990, în convorbirea lui cu Endre Farkas-Wellmann, prima întâlnire cu poetul D.T., care făcea greva foamei, pe care Securitatea îl păzea zi și noapte, să nu fie contactat nici de alți români, nici de străini:

⁸⁷ Dorin Tudoran, *Tânărul Ulise*, în *Uneori, plutirea*, Editura Eminescu, București, 1977, p. 7.

⁸⁸ Dorin Tudoran, *De neuitatul Caligula*, în *De bunăvoie, autobiografia mea*, Editura Amphion, Bacău, 2020, p. 154.

⁸⁹ *Ibidem*, pp. 154–155.

⁹⁰ Dorin Tudoran – Vlad Georgescu (interviu: 25 august 1985, New York, în studioul Europei Libere; transcriere de Florin Daniel Dincă).

„Aveam în față un poet de mare valoare, un opozant curajos, un om integru, demn de dragoste și de respect, care-și impusese să nu mănânce nimic de săptămâni întregi, arzând ca flacăra unei lumânări care tocmai se sfârșește...”⁹¹

Răzvrătitul politico-socio-literar Dorin Tudoran („*un foarte ciudat hibrid*” – tată ardelean, mamă munteancă, născut la Timișoara și crescut în București⁹²), aflat în studioul Europei Libere din New York, pe 25 august 1985, i-l prezenta (verbal!) lui Vlad Georgescu pe Szöcs Géza, formulând o frază demnă de reținut:

„Este un poet absolut excepțional, este un intelectual teribil pentru vârsta lui, nu știu câți oameni la vârsta lui, cu asemenea pregătire și cu asemenea vocație intelectuală, există în România.”⁹³

Dorin Tudoran – descendent al lui Tănase Todoran, care „a condus o teribilă răsccoală în Ardeal”, fiind „*unul dintre primii români trași pe roată*”⁹⁴ – i-a scris o dedicație (pe dactilograma *De bunăvoie, autobiografia mea*) celui ce îi era musafir în martie 1985, lui Szöcs Géza, care îi păcălise grozav pe cerberii expuși la intrarea în blocul la care mamei poetului îi era interzis să ajungă, pentru că blocul ar fi fiind „*în carantină din cauza unei epidemii de tuberculoză*”⁹⁵:

„Lui Szöcs Géza,

dorindu-i să-și găsească liniștea fără a pierde nimic din ce este el azi, cu frăție pentru tot ceea ce trebuie să ne unească în acest sfârșit de veac bolnav de toate nebuniile lumii și batjocorit de cinismul tuturor impostorilor apocaliptici de care suntem atât de sătui,

Solidaritatea într-o bine, frumos și adevăr a lui Dorin Tudoran.

Martie 1985, București”⁹⁶

⁹¹ Szöcs Géza – Endre Farkas-Wellmann, în *Amikor fordul az ezred* (Când se răzvrătește regimentul mileniului, trad. Ana-Maria Pop, în *Observator cultural*, nr. 427, 12 iunie 2008).

⁹² Dorin Tudoran – Vlad Georgescu (interviu: 25 august 1985, New York, în studioul Europei Libere; transcriere de Florin Daniel Dincă).

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ *Ibidem*.

⁹⁵ Dorin Tudoran, *Nicolae Pleșiță și „imperativele categorice” în filozofia morală a lui Immanuel Kant (fragmente dintr-o prea lungă și inutilă polemică)*, în *România ca părere*, Editura Polirom, Iași, 2015, p. 227.

⁹⁶ Dorin Tudoran – Szöcs Géza, *De bunăvoie, autobiografia mea*, București, martie 1985.

Celui ce în viață s-a călăuzit după deviza „*Mie îmi pasă!*”, azi, când volumul *De bunăvoie, autobiografia mea* (ediția Ion Caraion, revăzută și adăugită) revine acasă (grație Editurii Amphion din Bacău), îi rămânem alături, solidari „*întru bine, frumos și adevăr*”.

Florin Daniel DINCĂ

CUPRINS

Cuvânt înainte: Sticla. Apa. Malul. Oamenii.....	5
Mai mult ca perfectul singurătății.....	9

VIITORUL FACULTATIV

Ucenicie.....	27
Atât numai.....	28
Fasching.....	29
I-re-pro-șa-bil.....	30
Ghetou.....	32
Echilibru precar.....	33
Slavă ție, Caracalla!.....	34
Două canine.....	35
Remember.....	38
Raza.....	39
Pro domo.....	40
Un sărut în amurg.....	41
Introducere posibilă în viața imposibilă a sublocotenentului Bruno Tonini.....	42
Scrisoare neterminată dintr-o călătorie mai mult închipuită.....	44
Ultima zăpadă.....	45
Cineva.....	46
Tot pe atâta.....	47
Despre maxilarul inferior de tot.....	48
Romanță la Post-restant.....	50
Visul unei nopți de vară la malul oceanului.....	51
Întoarcere.....	52
Mărturisirea scribului pamfletar.....	53
Sau uită-mă.....	54
Glorie cepii!.....	56
Ulise II.....	57
Pe neașteptate.....	58
Exerciții de noapte.....	59
Nimic.....	61

Doar gloria.....	62
Noutăți.....	63
Zidul morții.....	64
Prolog.....	65
Puțină gravură.....	66
Restaurări.....	67
Și eu vorbindu-vă.....	68
Transparențe.....	69
Scadența.....	70
Top UKW.....	71
Zaruri.....	72
Umbra turnului.....	73
Artă poetică.....	74
Singură.....	75
Și eu.....	76
Cel dintâi.....	77
Pastel de iarnă.....	78
De bunăvoie, autobiografia mea.....	79
Vizita.....	81
Viitorul facultativ.....	82

IO, SATURNALIA!

Despre Saturnalii.....	91
Caligula.....	93
Dilema aborigenilor față în față cu călărețul albastru.....	94
Mi s-a spus.....	96
Orbul.....	97
Cronică din alt veac.....	98
Trebuie: favoritul.....	99
Chinga.....	100
Ce ni se cuvine.....	101
Pax romana.....	102
Falsul Popeye sau balada spanacului.....	103
Casca.....	104
Nuielușa.....	105

Ședința de igienă psihică.....	106
Încă.....	107
Morala fără fabulă.....	108
Și tu care.....	110
Subțire.....	111
Numai.....	112
Strada, aiurea.....	113
O anume răcoare.....	114
Criza mondială a nemuritoarelor povești.....	115
Arsura.....	116
Însemnare.....	117
Acad. Dr. Ing. Caliban.....	118
Paradox cu „ <i>numai eu liber și ușor</i> ”.....	119
Bancară.....	120
Capriciile modei.....	121
Arș!.....	122
Seiful.....	123
În sfârșit.....	124
Cum alții.....	125
Coptura.....	126
Gravură.....	127
Farsa.....	128
Planuri de evadare.....	129
Mărturisiri de nemărturisit.....	130
Crucea.....	131
Maestrul către ucenicul său.....	132
Infern – cu Hanibal ante portas.....	133
Aproape fabulă.....	134
Antichitate.....	135
Vis.....	136
Marele pavoaz.....	137
Briciul.....	138
Mica, foarte mica publicitate.....	139
Pastel de toamnă.....	140
Despre cuvânt.....	141
Deocamdată, numai ție.....	142

Romanță cu piticul istoric.....	I43
Fă pași!.....	I44
Farandolă.....	I45
Despre altcineva, cu propriile-i vorbe.....	I46
Topitoria de plumb.....	I47
Talpa.....	I48
Întâmplare aproape asiatică.....	I49
Nesfârșita pribegie.....	I50
Bloc-notes.....	I52
Capcană.....	I53
De neuitatul Caligula.....	I54
Învățăturile cuiva către el însuși.....	I56
Jurnal din subterană.....	I57
Cristofor către Columb.....	I58

DEATH BY INVITATION ONLY

pragul.....	I61
deeper than deep.....	I62
figura etymologica.....	I63
furculița de aur.....	I64
călătoria lui.....	I65
pământul și dosul palmei.....	I66
în numele tatălui și al fiului.....	I67
al doilea suflet.....	I68
cele două trupuri.....	I69
învingătorul.....	I70
nevoia unui ghid turistic.....	I71
un dor de neînțeles.....	I72
oamenii aceia.....	I73
cartea.....	I74
atelier în carne vie.....	I75
calea.....	I76
Postfață.....	I77

DE ACELAȘI AUTOR

I. VOLUME DE POEZIE

- ◇ *Mic tratat de glorie*, Editura Cartea Românească, București, 1973
- ◇ *Cântec de trecut Akheronul*, Editura Cartea Românească, București, 1975
- ◇ *Uneori, plutirea*, Editura Eminescu, București, 1977
- ◇ *O zi în natură*, Editura Cartea Românească, București, 1977
- ◇ *Respirație artificială*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978
- ◇ *Pasaj de pietoni*, Editura Cartea Românească, București, 1979
- ◇ *Semne particulare*, Editura Eminescu, București, 1979
- ◇ *De bunăvoie, autobiografia mea*, Editura Nord, Aarhus, 1986
- ◇ *Optional Future. Poems*, Europa Media, Inc., Daphne, Alabama, 1988
- ◇ *Ultimul turnir*, Editura de Vest, Timișoara, 1992
- ◇ *Viitorul facultativ / Optional Future*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999
- ◇ *Tânărul Ulise*, Editura Polirom, Iași, 2000
- ◇ *Pisicuț (Somnografii)*, Editura Paralela 45, Pitești, 2010
- ◇ *Poeme din Ithaca*, Editura PEN Club-ului Maghiar, Budapesta, 2016

II. VOLUME DE PUBLICISTICĂ

- ◇ *Martori oculari* (coautor), Editura Junimea, Iași, 1976
- ◇ *Biografia debuturilor*, Editura Junimea, Iași, 1978
- ◇ *Nostalgii intacte*, Editura Eminescu, București, 1982
- ◇ *Adaptarea la realitate*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982
- ◇ *Frost or Fear? On the Condition of the Romanian Intellectual*, Europa Media, Inc., Daphne, Alabama, 1988
- ◇ *Kakistocrația*, Editura ARC, Chișinău, 1998
- ◇ *Onoarea de a înțelege. Interviuuri*, Editura Albatros, București, 1998

- ◇ *Absurdistan. O tragedie cu ieșire la mare*, Editura Polirom, Iași, 2006
- ◇ *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Editura Polirom, Iași, 2010
- ◇ *Băsesc, deci exist! Inteligenție și Putere în România 2004–2014*, Editura Cartier, Chișinău, 2015
- ◇ *România ca părere*, Editura Polirom, Iași, 2015
- ◇ *Luxul indiferenței*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015